

DANIŞAN QUŞLAR MÖCÜZƏSİ

Məgər göylərdə və yerdə olanların, həm də qanad açıb uçan quşların Allaha təriflər dediklərini görmürsənmi? Hər biri öz duasını və həmd–sənasını bilir. Allah onların nə etdiklərini bilir.

(Nur surəsi, 41)

HARUN YƏHYA
(ADNAN OKTAR)

MÜNDƏRİCAT

Ön söz

Giriş

Darvinistlərin ağıl sahibi sandığı kor təsadüflər

1-ci hissə

Quşlarda səsin meydana gəlməsini təmin edən xüsusi dizayn

2-ci hissə

Səs təqlidi edən quşlardakı yüksək şüur

3-cü hissə

Səs təqlidi edən quşlar təkamül iddialarını etibarsız edir

Nəticə

Əlavə hissə: Təkamül yanılması

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısı ilə, Allahın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsüs də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allahın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allahın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allahın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görür, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərdə görülən, yazıçının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (səv) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (səv) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayımlarında Qurani və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün işlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya–herseqovinaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyğur, İndoneziya, Malay, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitabları oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqində olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə

düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allahın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc güdülür.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtməyin yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allahın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

ÖN SÖZ

Yer üzündəki canlı növlərinin hər biri möcüzəvi xüsusiyyətlər və heyranlıq oyandıran qabiliyyətlərlə yaradılmışlar. Tək bir canlı növü araşdırıldığında belə, Allahın ehtişamlı yaradışının yüzlərlə dəlilini görmək mümkündür.

Quranda bir ayədə **"Yer üzündə heç bir canlı və iki qanadıyla uçan heç bir quş yoxdur ki, sizin kimi ümmətlər olmasın. Biz kitabda heç bir şeyi nöqsan buraxmadıq, sonra onlar Rəbbinin hüzuruna toplanılacaqlar."** (Ənam surəsi, 38) şəklində bildirilir. Bu ayədə diqqət çəkilən quşlar, üzərində düşünülməli və araşdırılmalı olan canlı topluluqlarındandır.

Quşlar yer üzündə təxminən 10 min növü olan və bir-birindən möcüzəvi xüsusiyyətlər daşıyan canlılardır. Yaşadığımız hər yerdə bu canlıların çox sayda fərqli növü ilə qarşılaşmağımız və bu növlərin hər birində heyranlıq oyandıran fərqli istiqamətlər görməyimiz mümkündür. Bu canlılar estetik görünüşləri, qüsursuz uçuş mexanizmləri, köç etmə mövzusunda mütəxəssislikləri, yuva qurma bacarıqları və ya göstərdikləri fədakar davranışları ilə yaradılış həqiqətinə dəlil olan saysız xüsusiyyətə sahibdirlər.

Quşlar, eyni zamanda ictimai qruplar meydana gətirmə cəhətində də xüsusi bir qabiliyyətlə yaradılmışlar. Bir çox quş növü topluluq halında yaşayar, bir-birlərini təhlükələrə qarşı xəbərdar edər, yemək və sığınacaq yer tapma mövzusunda ortaqlıqda çalışar, müxtəlif fədakarlıqlar edərək bir-birlərinə bir çox mövzuda köməkçi olurlar. (Ətraflı məlumat üçün baxın. Harun Yəhya, Canlılarda fədakarlıq və ağıllı davranışlar) Bu cəhətləriylə, Allahın Quranda diqqət çəkdiyi kimi öz içlərində ünsiyyət qura bilən, Allahın özlərinə ilham etdiyi vəzifələri ortaqlıqda yerinə yetirən canlılardır.

Bəzi quşlar da vardır ki, zəkaları və müxtəlif qabiliyyətləri ilə diqqət çəkərlər. Bu kitabın mövzusunun da meydana gətirən və "səs təqlidi edə bilən quşlar" olaraq təyin edilən biləcəyimiz bu quş cinsləri tutuquşular, oxuyan sərçələr və kolibrilərdir. Bir çox insan, bəhs edilən quşların danışıq qabiliyyətlərini eşitmiş, hətta televizorda görmüş və ya canlı olaraq şahid olmuşdur. Ancaq bu canlıların "danışa bilmələrinin" yaxud "səsləri təqlid edə bilmələrinin" necə böyük bir möcüzə olduğunu, bu canlıları Allahın nə qədər qüsursuz sistemlərlə yaratdığını düşünməmiş ola bilər.

Məhz bu kitabda bəhs edilən canlıların danışıq və səs təqlidi qabiliyyəti ilə təchiz edilməsinin yaradılışın saysız möcüzələrindən biri olduğu izah ediləcək, eyni zamanda bu qabiliyyətin təkamül nəzəriyyəsinin iddialarını necə etibarsız etdiyi açıqlanacaq. Beləcə, Allahın yaratmasındakı ehtişam bütün açıqlığıyla gözlər önünə səriləcək.

AĞILLI DİZAYN, YƏNİ YARADILIŞ

Kitabda bəzən qarşınıza Allahın yaratmasındakı mükəmməlliyi vurğulamaq üçün istifadə etdiyimiz "dizayn" sözü çıxacaq. Bu sözün hansı məqsədlə istifadə edildiyinin doğru başa düşülməsi çox əhəmiyyətlidir. Allahın bütün kainatda qüsursuz bir dizayn yaratmış olması, Rəbbimizin əvvəlcə planlayıb sonra yaratdığı mənasını verməz. Bilinməlidir ki, yerlərin və göylərin Rəbbi olan Allahın yaratmaq üçün hər hansı bir "dizayn" etməyə ehtiyacı yoxdur. Allahın hazırlaması və yaratması eyni anda olar. Allah bu cür əskikliklərdən münəzzəhdir. Allahın, bir şeyin ya da bir işin olmasını dilədiyində, onun olması üçün yalnız "Ol" deməsi kifayətdir. Quranda Allah belə buyurur:

Göyləri və yeri (örnəksiz) yaradandır. O, bir işin olmasına qərar versə, ona yalnız "Ol" deyər, o da dərhal olar. (Bəqərə surəsi, 117)

GİRİŞ

Darvinistlərin ağıl sahibi sandığı kor təsadüflər

Danışan quşların sahib olduğu qüsursuz sistemlərdən danışmağa başlamazdan əvvəl, təkamül nəzəriyyəsinin təməlini meydana gətirən "təsadüf" iddiasının etibarsızlığı üzərində dayanmaqda fayda vardır. Beləcə, bu kitabda bəhs edəcəyimiz canlıların heyvət verici xüsusiyyətlərinin də təsadüflərin bir əsəri olduğunu iddia etmənin nə dərəcə böyük bir məntiqsizlik olduğu daha açıq bir şəkildə aydın olacaq.

"Təsadüf"; şüursuz, nizamsız, plansız, qeyri-sistematik kimi bir çox sifəti əhatə edən bir sözdür. Şüurlu bir güc, bir sistem, bir ağıl, bir məlumat qaynağı deyil. Təsadüf sözcüyü, planlanmamış vəziyyətləri meydana gətirən, müəyyən bir məqsəd daşımayan hadisələri ifadə edir.

Ancaq təsadüf sözünün elm dünyasında, darvinist-materialistlər tərəfindən hansı mənalarda istifadə edildiyinə baxdığımızda olduqca fərqli izahlarla qarşılaşırıq. Darvinist-materialist fəlsəfəni müdafiə edən elm adamları, təsadüf sözünə "yaratma" kimi şüur, ağıl, məlumat, plan, nizam tələb edən mənalar yükləyər və təsadüfdən sanki "güc sahibi" bir varlıqdan bəhs edər kimi danışarlar. Bunun məqsədi də, canlıların "yaradılmış" olduğu həqiqətini inkar etməkdir.

Not A Chance (Təsadüf Deyil) adlı kitabın yazıçısı R. C. Sproul, təsadüf anlayışının elm dünyasındakı darvinistlərin söyləriylə qazandığı həqiqətdən kənar mənanı belə açıqlayır:

*Elm adamları təsadüfə bir güc ətf etdiklərində fizika sahəsini sehrə tərək etmiş olarlar. Təsadüf (Darvinistlərə görə) yalnız dovşanların deyil, lakin bütün kainatın yoxluqdan ortaya çıxmasını təmin edən sehrlı bir dəyənəkdir.*¹

Yaradılış həqiqətini saysız elmi isbata baxmayaraq gözardı edənlər, böyük bir fanatizmlə ideologiyalarını müdafiə etməyə davam edərkən, nə qədər böyük bir yanılmaya qapılmış olduqlarını, ağıl və məntiqdən nə qədər uzaqlaşdıqlarını fərq edə bilməzlər. Fransız elm adamı Prof. Pierre Delbet də, La Science et la réalité (Elm və Həqiqət) adlı işində, təsadüflərə yaradıcı güc ətf etmənin böyük bir yalan və məntiqdən kənar bir üsul olduğunu belə dilə gətirmişdir:

*Təsadüf, bu gün bütün qanunların ən ümumisi olan bir qanun olaraq meydana çıxır. Mənim üçün, Montenin sözləriylə, yalnız cəhalətin və laqeydliyin təmin edə biləcəyi yumşaq bir yastıq kimidir, lakin bu elmi (göstərməyə çalışılan) bir yastıqdır.*²

Darvinistlər tərəfindən canlılıqların mənşəyi üçün elmi bir şərh kimi əks etdirilən "təsadüf" anlayışı əslində qeyri-sistematikliyi, məqsədsizliyi, naməlumluğu ifadə edər. Bu səbəbdən, qüsursuz bir sistemin, mükəmməl bir tarazlığın bu "kor təsadüflərin" əsəri

olaraq ortaya çıxdığını iddia etmək nə ağıl və məntiqlə, nə də elmlə uyğun gəlir. Var olan bir dizaynı görüb bu dizaynı "məqsədsiz olduğunu" qarşıya qoymaq, işləyən bir nizamı görüb bu nizamı "təsadüflər" ilə açıqlamağa çalışmaq, həqiqətləri göz görə-görə inkar etməkdən başqa bir şey deyil.

Darvinist elm adamları tərəfindən qarşıya qoyulan, canlıların təsadüflərin əsəri olduğu iddiasının qeyri-mümkünlüyünü, belə bir örnəklə də açıqlamaq mümkündür: Fərqli elektron vəsaitləri, dövrləri, naqilləri, kompyuter parçalarını ehtiva edən nəhəng bir anbar düşünək. Sonra da anbardakı bu parçaların öz-özlərinə birləşərək robot olmalarını gözləyək. Bir "təsadüf" nəticəsi parçaların bir-birlərinə uyğun olaraq birləşmələri üçün sizcə nə qədər zaman keçməlidir? Bir yerə gəldiklərində ortaya necə bir quruluş çıxaracaqlarını bilməyən, bu səbəbdən əsl məqsədlərinin nə olduğunu bilməyən bir-birindən müstəqil parçaların, funksional bir robot meydana gətirmələri ehtimalı nədir? Əlbəttə nə qədər zaman verilsə verilsin belə bir xəyalın reallaşması qeyri-mümkündür.

Bu parçaların hər hansı bir dizayn daxilində birləşməsi üçün şüur sahibi bir varlığın müdaxiləsinin zəruri olduğuna kimsənin şübhəsi yoxdur. Belə bir vəziyyətdə təsadüflərin təsiri isə, mövcud nizamı alt-üst etməkdən başqa bir şey olmayacaq. Bu səbəbdən cansız, mexaniki parçalardan ibarət olan tək bir robotun belə, öz-özünə, özbaşına təsirlər nəticəsində meydana gələ bilməsi ehtimalı üzərində dayanmaq ağıldan kənar, bir-birindən kompleks sistemlərə sahib, hər bir orqanı onlarla vaz keçilməz parçadan yaranan bir canlının təsadüflərin əsəri olduğunu qarşıya qoymaq bundan daha çox böyük ağılsızlıqdır.

Məşhur biokimyə professoru Micheal J. Behe, təsadüfi qarşılaşdığımız nizam və müxtəlifliyin qanunu olaraq görən həmkarlarına bəslədiyi heyrəti belə dilə gətirir:

Təsadüf təsadüfdür, ancaq Darwinin nəzəriyyəsində qanundur. Biz hüceyrələrin xüsusiyyətlərinin dizayn edildiyini söyləyərkən, bəziləri bunun mutasiyalarla və təbii seleksiya ilə reallaşdığını söyləyir. Təsadüf iddialarını tamamilə çıxardığımızda isə, bu xüsusiyyətlərin dizayn edildiyi nəticəsini alırıq. ³

Görüldüyü kimi darvinistlər, "təsadüf", təbiətdəki bütün canlıları, onların kompleks strukturlarını, orqanlarını, genetik məlumatlarını yaradan bir ünsür olaraq görürlər. Təsadüflərin, əslində hesab, plan, dizayn, mühakimə kimi ağıl tələb edən hərəkətləri böyük bir müvəffəqiyyətlə reallaşdırdıqlarına inanırlar. "Təsadüf" fəvqəladə vəzifələrin və mənalıların yükləndiyi bu batil anlayışın müdafiəçilərinə görə, yüz minlərlə ildir yaşamış bütün insanların beyinlərini, ağıllarını, düşünmə qabiliyyətlərini, mühakimə qabiliyyətlərini, yaddaşlarını, görünüşlərini və digər bütün xüsusiyyətlərini şəkilləndirən güc, "təsadüf" adlı bu saxta "dahilikdir." Bu axmaq iddiaya görə ixtiralar edən, kompleks fizika tənliklərini həll edən, digər canlıların quruluşunu araşdıran professorlar, qiymətli sənət əsərləri çıxaran sənətçilər, milyonlarla insanı idarə edən dövlət adamları da şüursuz təsadüflər tərəfindən var edilmişlər. Darvinistlərə görə kor təsadüfün, "təbii seleksiya" deyilən seçmə mexanizmiylə birləşdikdən sonra, bəhs edilən fəvqəladə hadisələri

reallaşdırmaq üçün ehtiyacı olan tək şey "zaman"dır. Bu yalnız məntiqə görə, əgər təsadüfə zaman verilsə, quru bir palçığı, quşlara, atlara, zürafələrə, kəpənəklərə və hətta elm adamlarına, siyasətçilərə, rəssamlara çevirə bilər. Tamamilə fantastik və ağıldan kənar bir elmi fantastika hekayəsini xatırladan bu iddiaların heç bir elmi dəlili yoxdur.

Bu günə qədər bir çox kitabda təkamül nəzəriyyəsinin təsadüf ilə əlaqədar bu çox məntiqsiz iddialarını etibarsız edən yaradılış möcüzələrindən danışdıq. Yaradılışın əhəmiyyətli dəlillərindən biri olan quşlardakı danışmaq və səs təqlidi qabiliyyətlərinə toxunduğumuz bu kitabda da, özlərini təsadüf kimi çıxılmaz vəziyyətin içində salan təkamülçülərin sərgilədikləri ciddi məntiq pozumluqlarına şahid olacağıq. Beləcə, təkamülçülərin içində olduqları çıxılmaz yolu birlikdə görəcəyik.

1-ci hissə

Quşlarda səsin meydana gəlməsini təmin edən xüsusi dizayn

Danışmaq ya da bir səsi təqlid etmək, bir çox adamın düşündüyü kimi yalnız ağızın açılıb bağlanmasıyla yaranan sadə bir bacarıq deyil. Bunun üçün çox kompleks sistemlər bir yerdə olmalı və bu sistemlərə aid bütün parçalar qüsursuzca və uyğunlaşma içində işləməlidir. Bu kitabda toxunacağımız quşların səs təqlidi qabiliyyəti də, bütün bunlar göz qarşısında saxlanıldığında, bir çox fəvqəladəlik sərgiləyir.

Bəzi quş növləri, heyvanlar arasında çox nadir rast gəlinən səs təqlidi qabiliyyətinə malikdir. Bu qabiliyyətə sahib ən gözəl nümunə isə tutuquşulardır. Tutuquşular qapı cırıltısı, açılan şüşə qapağı, telefon səsi, melodiya fitlər kimi bir çox səsdən əlavə insanların söhbətlərini də təqlid edə bilirlər. Tutuquşular və bəzi quş növlərində müşahidə edilən bu təqlid qabiliyyəti, təsadüfi olaraq əldə edilə biləcək bir qabiliyyət deyil. Bir canlının eşitdiyi səsi təqlid edə bilməsi, kompleks fiziki quruluşların varlığını tələb edir. Xüsusilə bir qisim quşların etdikləri insan səsi təqlidlərinin, tonu, vurğusu, ifadə şəkli ilə orijinalının çox bənzər olması, bu quruluşlarının çox xüsusi olmasından qaynaqlanır.

Bir quşun eşitdiyi bir sözü söyləyə bilməsi ya da bir melodiyanı səsləndirə bilməsi üçün, fiziki quruluşunun buna uyğun olması, eşitmə–görmə duyğularının qüsursuzca işləməsi, duyğuları ilə əldə etdiyi məlumatları yaddaşına yazma bilməsi və özünə görə anlama–qavrama qabiliyyətinə sahib olmalıdır.

Bir tutuquşunun telefon çaldığında "alo", qapı zəngi basdığına "kimdir?" deməsi ya da tanış bir adamı gördüyündə adıyla xitab etməsi, bu vəziyyətlə ilk dəfə qarşılaşan kəslər tərəfindən heyrlənlə qarşılanar. Ancaq təəccüblü olan bu hadisə, bir çox adam tərəfindən lazımı qədər düşünülmez ya da zaman içərisində təbii qarşılanmağa başlanar. Halbuki, bir quşun tək bir sözü söyləməsi üçün, bir çox heyranlıq oyandırıcı hadisə reallaşar.

Əvvəlcə quş bir adamı "görür" və onu "tanıyır." Ayrıca quş, bu adama necə bir reaksiya verəcəyini bilir. Yanına gələn bu adam ilə əlaqədar sözləri xatırlayır və bunları söyləyir. Bu vəziyyət, quşun yaddaşa sahib olduğunun açıq dəlilidir. Bəzi quş növlərinin onlardan soruşulan sualı qəbul edib, bu suala məntiqli bir cavab verə bildikləri də göz qarşısında tutulsa, vəziyyət daha da mürəkkəb bir hal alar. Qırmızı bir kağız parçası üçün "bu nə rəngdir?" deyə soruşulduğunda, "qırmızı" cavabını verən, Alex adlı təhsilli boz tutuquşu bu mövzuda əhəmiyyətli bir nümunədir. Bu tutuquşunun qabiliyyətlərinə sonrakı hissələrdə daha ətraflı toxunacağıq.

Bir quşun belə bir qabiliyyətə sahib olması böyük bir yaradılış möcüzəsidir. Çünki quşlar (və digər heyvanlar), müstəqil ağıl və iradəyə sahib olmayan, insanlar kimi

düşünmə, şüurlu qərarlar alma, bunları tətbiq mövzusunda qərarlı davranma kimi xüsusiyyətləri olmayan canlılardır. Danışiq və səsləri təqlid edə bilmə qabiliyyəti, Allahın bəzi quş növlərinə öyrətdiyi bir hərəkətdir. Bu canlılar bunları öz ağılları, iradələri ya da şüurlarıyla deyil, yalnız Allahın ilhamıyla reallaşdırırlar. Allah bir ayəsində "... **Onun, alınından tutub-nəzarət etmədiyi heç bir canlı yoxdur...**" (Hud surəsi, 56) şəklində bildirərək, canlılar üzərindəki hakimiyyətini xəbər vermişdir. Səs təqlidi edən quşların sahib olduqları bütün möcüzəvi xüsusiyyətlər də, Allahın, yaratmasındakı ehtişama şahid olmağımız üçün biz insanlara göstərdiyi dəlillərdən sadəcə biridir.

Quşlarda səsin fiziki olaraq meydana gəlməsi

Tutuquşu kimi insan səsini təqlid edə bilən quşların, insanların danışdığı dili və vurğuları istifadə edə bilmələri, eyni sözləri tələffüz edə bilmələri üçün insanlarınkı kimi qırtlaq quruluşuna sahib olmaları lazım olduğu düşünülür. Lakin bu canlıların sahib olduqları qırtlaq quruluşu insanınkına heç bənzəməz. Qırtlaq, səs telləri, dil, dodaq, damaq, diş kimi insanın danışığında təsirli olan fiziki quruluşlar quşlarda tamamilə fərqlidir, hətta bu orqanların bir qismi bu quşlarda heç olmaz. Amma bəhs olunan bu quşlar, bu quruluşlara sahib olmamalarına baxmayaraq, insanların söylədikləri ifadələri eyni intonasiya ilə söyləyə bilirlər. İnsanın, dili olmadığından danışa bilmədiyi ya da səs telləri zərər gördüyündə səs çıxara bilmədiyi düşünüləcək olsa, tamamilə fərqli fiziki xüsusiyyətlərə sahib olan bir tutuquşunun, dalğalı tutuquşunun ya da Mynah növlü bir qarğanın insan ilə eyni şəkildə danışa biləcək bir sistemə sahib olması, üzərində düşünüləli olan bir mövzudur. İnsanlarda və quşlarda səs meydana gəlməsi üçün istifadə edilən sistemlər arasında daha başqa fərqliliklər də vardır. İnsanlarda danışiq səslərinin çoxu, ciyərlərdəki hava qırtlaqdan keçərkən çıxarılır. Fərqli səslər isə, səs telinin titrəşmə dərəcəsinə görə meydana gəlir. Dilin və dodaqların mövqeyi, hava axınının ağız ya da burun boşluğundan keçməsi kimi daha bir çox faktor da səsin meydana gəlməsinə təsir edir. İnsanlarda olan ağız və burun boşluqlarıyla qırtlaq və yemək borusu arasındakı boşluq, qırtlaq yuxarisindəki səs sisteminin, dil tərəfindən iki ayrı boşluğa ayrılmasını təmin edir. Yaranan bu fərqlilik, səs tellərindən gələn tezliyin (titrəşmə sayının) intonasiyasını yüksəltmiş olar. Beləcə, səs yolunda titrəşən səslər "formant"ları meydana gətirir. Formant (Latınca formare –şəkillənmək– sözündən yaranmışdır) havanın səs yolu üzərində aldığı təbii formalardır. Məsələn, bir cingiltili hərfi səsləndirdiyimizdə, bunun bir sonrakı səsə fərqli bir təsiri olar. Sait, samitə yaxınlaşdıqca formantları yüksəldər və ya azaldar. Aparılan təcrübələr bu iki formantın danışiq səslərinin, digər səslərdən ayırd edilməsini təmin etdiyini göstərir.⁵

Quşların isə insanlar kimi qırtlaqları (larynx: larenks) yoxdur, lakin onlarda syrinx (yevstax borusu, fistül) deyilən və səs çıxarmalarını təmin edən xüsusi bir orqan vardır.

Quşlarda ciyərlərdən çıxan hava syrinx adı verilən bu orqandan keçər. Quşların səs orqanı, bir mənada insanlardakı qırtlağa uyğundur. Quşlar və insanlar arasındakı başlıca fərqliliklərdən biri də, insanlardakı səs tellərinin nəfəs borusuna daha yaxın bir mövqedə olmasıdır. Quşlardakı səs orqanı syrinxin, quşun bədəninin dərin bir yerində var olması, quşların necə səs çıxardıqları haqqında elm adamlarının tam bir cavab tapmalarına mane olur. Elm adamları, enfraruj və x-şüası kameraları ilə quşları izləmə, quşların boğazlarına yerləşdirilən fiber optik mikroskoplar sayəsində onların ötmələrini və danışmalarını yaxından araşdırma imkanlarına sahib olmalarına baxmayaraq, quşların mahnı oxumağı və səsləri təqlid etməyi fiziki olaraq necə bacardıklarını hələ tam olaraq açıqlaya bilmirlər.

Quşların səs orqanı sinə qismində, qırtlağın iki bronxa ayrıldığı nöqtədə olan ikili bir alət kimidir. Yan səhifədəki şəkildə görüldüyü kimi syrinxin bir ucu bir bronxa, ikinci ucu digər bronxa açılır və bu kanalların hər biri səs çıxara bilir. Bəzi quşlar isə eyni anda səs orqanının iki tərəfini yaxud iki tərəfdən birini müstəqil olaraq istifadə edə bilir. Bunun sayəsində, iki ayrı tezlikdəki tonu eyni anda çıxarda bilirlər və bir tərəf ilə yüksək bir notu söyləyərkən, digəri ilə alçaq bir notu səsləndirə bilirlər. Bu vəziyyət, quşun eyni anda iki fərqli notu səsləndirə bilməsi, hətta özü ilə duet oxuya bilməsi mümkündür. Görüldüyü kimi, quşların səs orqanının iki bronx kanalının birləşməsində olması, səsin iki qaynaqdan çıxarılmasını təmin edir. Buralarda çıxarılan səslər, daha sonra böyük ölçüdə bir-birlərinə qarışaraq quş mahnılarının zəngin bir melodiya sahib olmasına imkan verir. Həmçinin, insanlar səs çıxarmaq üçün, tənəffüs etdikləri havanın təxminən 2%-ni istifadə edərkən, quşlar demək olar ki, hamısını istifadə edə bilirlər. ⁶

Syrinx orqanı, quşun boğazının aşağısında, körpücük sümüyünün içindəki kisədə yerləşir. Bu kisəni örtən pərdə, ciyərlərdən keçən havaya qarşı həssasdır. Pərdənin elastikliyi və kompleksliyi isə səsin keyfiyyətini təyin edən ünsürlərdir. Bununla yanaşı, səsin keyfiyyəti nəfəs borusunun uzunluğundan, qırtlağın daralmasından, boğazdakı əzələlərdən, dimdiyin quruluşundan və hərəkətlərindən də təsirlənir. Qısacası, quşlardakı syrinx orqanının kompleksliyi, çıxarılan səslərin kompleksliyini təyin edir. Tutuquşularda, dalğalı tutuquşularda və bir qisim oxuyan sərçələrdə syrinx əzələlərinin sayı digər quşlara görə daha çoxdur və quruluşu daha kompleksdir. Syrinx orqanına aid əzələlər havanın axışını, bu səbəbdən səsin xüsusiyyətinə təsir edirlər.

Ayrıca tutuquşularla dalğalı tutuquşuların insan səsini təqlid etmək üçün istifadə etdikləri fərqli texnikalar da olduqca təsiredicidir. Tutuquşuların insanlar kimi qalın dilləri vardır və bu onların insanlara bənzər səslər çıxarmalarına imkan yaradır. Səs nizamını, xüsusi qırtlaq quruluşlarında iki ayrı yerdən hava üfləyərək çıxarırlar və bu vaxt cingilti hərflərin qavranması üçün lazım olan səsləri də müstəqil olaraq çıxarırlar. Syrinxdən çıxan başlanğıc səsi, daha sonra boğaz və ağızda dilin də köməyiylə şəkillənər. İki məşhur tədqiqatçı Dianne Patterson və Irene Pepperberg, boz tutuquşularla saitlərin çıxarılması üzərinə etdikləri işlərdə əhəmiyyətli nəticələrə nail olmuşlar: Tutuquşuların çox fərqli bir səs orqanı anatomiyası olduğu halda –məsələn, dişləri və dodaqları olmamasına baxmayaraq– insanların çıxardığı saitlərə çox bənzər səslər çıxara bilirlər.⁷

Həqiqətən də tutuquşular və dalğalı tutuquşular "m", "b" kimi dodaqların köməyi ilə deyilə bilən səsləri belə çox dəqiq təqlid edə bilirlər.

Ancaq dalğalı tutuquşuları kiçik bədənlərindən ötrü tutuquşularla eyni texnikanı istifadə etməzlər. Onlar syrinxi istifadə edərək 2.000–3.000 Hs daşıyıcı tezlik meydana gətirib, bunun üzərinə sonradan ikinci bir titrəşmə əlavə edirlər. Bu, tezlik modulyasiyası (FM: Frequency Modulation: tezlik tənzimlənməsi) olaraq bilinən bir sistemdir və dərhal hər kəsin evində olan AM (amplitude modulation: amplituda modulyasiyası) radiolarının ardındakı iş prinsipidir. Bir çox FM yayın stansiyası da indiki vaxtda artıq siqnallarına alt daşıyıcılar əlavə edir. Bunlar normal siqnallar kimi daşıyıcı üzərində tənzimlənən siqnallardır. Lakin çox yüksək tezlikdədirlər. Normal siqnalların tezliyi 20–20.000 Herts arasında dəyişərkən, bir çox alt daşıyıcının tezliyi isə 56.000 Hertsə başlayar. FM sisteminin istifadə edilməsinin əsl səbəbi, AM sisteminin böyük bir əlverişsizliyə sahib olmasıdır: AM sistemində parazit olaraq qəbul edilən bir çox təbii və insan istehsalı radio səsi də yayına qarışar. Çünki AM radiolarda zəif siqnallar güclü olanlardan daha səssiz olduqları üçün, siqnal səviyyəsində gurultulu olaraq qəbul edilən fərqliliklər meydana gəlir. AM alıcılarının da bu parazit səsləri geri çevirmə imkanı yoxdur.

Bu problemi aradan qaldırmaq üçün Edwin H. Armstrong, dalğanın qüvvəsi səbəbiylə yaranan səs–küyü ortadan qaldıracaq bir sistem kəşf etdi. Ötürülən siqnalın yaxud daşıyıcının qüvvəsini dəyişdirmək yerinə, tezliyi (səs dalğasının saniyədəki sıxlığı) dəyişdirdi. Bu üsul sayəsində amplituda (səs dalğasının qüvvəsi) səs–küyü ən aza endirilmiş olar. Lakin dalğalı tutuquşuların bu üsulu istifadə etməyi necə bacara bildikləri elm adamları üçün hələ də bir sirdir.

Kiçik bir dalğalı tutuquşunun, insanların uzun işlər nəticəsində kəşf etdikləri bəzi prinsipləri, doğulduğu andan etibarən tətbiq etməyi öz–özünə düşünməsi əlbəttə ki, mümkün deyil. Eyni şəkildə bir tutuquşunun da, samit səslərin qəbul edilə bilməsi üçün dəstəkləyici səslər çıxarmalı olduğunu bilməsi və öz bədənində buna uyğun sistemlər təkmilləşdirməsi qeyri–mümkündür. Belə bir sistemin şüursuz təsadüflərin ard–arda gəlməsi ilə meydana gəlməsi də mümkün deyil. Heç şübhəsiz gördüyümüz bütün bu kompleks sistemlər, hər şeyin Yaradıcısı olan Allaha aiddir.

Quşlarda eşitmə duyğusu

Quşların, bir–birləriylə səsli ünsiyyət qurmaları, mahnı oxumaları və bəzi quş cinslərinin də danışmaq qabiliyyətlərini sərgiləmələri üçün yaxşı bir eşitmə sisteminə sahib olmalıdırlar. Eşitmə duyğusu xüsusilə öyrənmənin ən yüksək olduğu kritik dövrlərdə olduqca əhəmiyyətlidir. Mahnı öyrənilməsi ilə əlaqədar təcrübələrdə səsli əks əlaqə sistemi (auditory feedback system) öyrənmədə zəruri olduğu ortaya çıxmışdır. Yetkin

olmayan quşlar bu sistem sayəsində, əzbərlədikləri bir mahnı qəlibi ilə öz çıxardıqları səsləri müqayisə edərək öyrənərlər. Əgər kar olsalar, normal mahnı oxumaları mümkün olmaz. ⁸

Quşların yaxşı eşidən qulaqları vardır, lakin onlar insanlardan fərqli şəkildə eşidərlər. Quşların bir melodiyanı tanımaları üçün bu melodiyanı həmişə eyni oktavada (7 səsdən meydana gələn sıra) eşitmələri lazımdır. Halbuki insanlar melodiyanı fərqli bir oktavada eşitsələr belə tanıya bilirlər. Quşlar bunu edə bilməzlər, lakin quşlar bunun yerinə tembrləri (harmoniyalar ilə birləşmiş əsas notları) xatırlayırlar. Tembri və harmoniya variasiyaları xatırlayan quş, bunun sayəsində cavab verə biləcəyi müxtəlif səslər eşidər, hətta bəzən bunları çıxarar.

Quşlar eyni zamanda bizim eşidə bildiyimizdən daha qısa notları da eşidərlər. İnsanlar səsləri saniyənin 1/20–ində emaldan keçirərkən, quşlar saniyənin 1/200–ində bu səsləri ayırd edə bilirlər. ⁹ Bu deməkdir ki, quşlar gələn səsləri sürətli ayırd etməkdə insanlardan üstüdürlər. ¹⁰ Quşların səsi emal etmək qabiliyyəti insanlardan təxminən 10 qat daha yaxşıdır; insanlar bir not eşitdiyi halda, quşlar on fərqli səs eşidə bilirlər. ¹¹ Həmçinin, bəzi quşlar daha aşağı səsləri də eşidə bilirlər. Bu quşların səsə olan həssaslıqları o qədər çoxdur ki, Bach ilə Stravinsky kimi məşhur bəstəkarların bəstələri arasındakı fərqi belə ayırd edə bilirlər.

Quşlardakı bu həssas eşitmə duyğusu mükəmməl bir şəkildədir. Aydındır ki, eşitmə duyğusunu meydana gətirən hissələrin hər biri xüsusi bir dizaynla yaradılmışdır, çünki bu hissələrin hər hansı biri əskik olsa, quş heç bir səs eşidə bilməyəcək. Bu da eşitmə duyğusunun təkamüllə, yəni mərhələ–mərhələ təsadüfi təsirlərlə ortaya çıxdığı tezisini çürüdür.

2-ci hissə

Səs təqlidi edən quşlardakı yüksək şüur

Quşlar və xüsusilə də "səsləri təqlid edən quşlar" olaraq təyin etdiyimiz qrup, çox heyrətləndirici təqlid qabiliyyətinə malikdir. Bu qabiliyyət, bəhs edilən canlıların müəyyən bir şüura sahib olduqlarını göstərir. Çünki quşların təqlid qabiliyyətlərini istifadə etmələri üçün təqlid edəcəkləri şeyi qavramaları, deyilən sözlərdəki vurğuları, intonasiyaları, müddəti çox diqqətlə dəyərləndirməli, sonra da bəzi nizamlamalar etməlidirlər. Bundan əlavə, quşun eşitdiyi səsi unutmaması, bu səsi qeyd edəcəyi, lazım olduğunda xatırlayacağı güclü bir yaddaşı olmalıdır.

Bu nöqtədə unutmamaq lazımdır ki, təqlid, zəka və şüur sahibi insanların belə demək olar ki, müvəffəqiyyətli ola bilmədikləri bir bacarıqdır. İnsanların eşitdikləri mahnıları və ya səsləri orijinalının eynisi olacaq şəkildə təqlid etmələri olduqca çətinidir. Hətta belə yaxşı təqlid qabiliyyəti olan insanlar, cəmiyyət içində zəka və müşahidə bacarıqları ilə ön plana çıxarlar; təqdir görürlər. Tutuquşular isə bir çox insanın bacara bilmədiyi və yaxud çətinlik çəkdiyi təqlid qabiliyyətlərini heç çətinlik çəkmədən istifadə edirlər. Bu da onların sahib olduğu "şüurun" bir əlamətidir.

Ancaq burada ifadə edilməlidir ki, quşların sahib olduğu "şüur" insanın şüuruna bənzəməz. İnsan, düşünmə, müqayisə etmə, anlama, öyrənmə, öyrəndiklərindən nəticə çıxarma, sahib olduğu məlumatları istifadə edərək yeniliklər əldə etmək kimi, heç bir canlının sahib olmadığı qabiliyyətlərə malikdir. Üstəlik, insan Allahın, etdiyi hərəkətlərdən məsul tutduğu bir varlıqdır. Allah bir ayəsində belə bildirmişdir:

... Əməl baxımından hansınızın daha yaxşı olduğunu sınamaq üçün göyləri və yeri altı gündə yaradan Odur... (Hud surəsi, 7)

Ayədə də bildirildiyi kimi, insan Allaha qarşı məsuldur. **"Sonra onu düzəldib müəyyən şəklə saldı və ona Öz ruhundan üfürdü, sizə qulaqlar, gözlər və ürək verdi..."** (Səcdə surəsi, 9) ayəsində bildirildiyi kimi, insan Allahın "ruh" verdiyi bir varlıqdır və dünyada etdiklərinin hesabını verəcək. Quşlar (və digər heyvanlar) isə bu məsuliyyətə sahib deyil. Onlar yalnız Allahın özlərinə ilham etdiyi vəzifələri yerinə yetirər və Allahın uca qüdrətinə şahid olmağımıza vəsilə olurlar. Allah bir ayəsində belə bildirmişdir:

Məgər göylərdə və yerdə olanların, həm də qanad açıb uçan quşların Allaha təriflər dediklərini görmürsənmi? Hər biri öz duasını və həmd-sənasını bilir. Allah onların nə etdiklərini bilir. (Nur surəsi, 41)

Quşlarda anlama–öyrənmə qabiliyyəti

Anlama–öyrənmə qabiliyyəti baxımından danışan quşlar arasında ən yaxşılari boz Afrika tutuquşularıdır. Bu tutuquşulardan sonra xüsusilə sarı boyunlular (yellow nape), mavi sinəlilər (blue front) və cüt sarıbaşlar (double yellowheads) gəlir. Tutuquşu növü olan Macawlar da, danışmağı öyrənə bilirlər, lakin çox vaxt yüksək və kobud bir səsdən istifadə edirlər. Danışmağı öyrənə bilən tutuquşulardan Cockatooların, Macawların xoşa gələn səsləri vardır. Lakin hər ikisi də, Afrika boz tutuquşuları və ya Amazonlar qədər asanlıqla öyrədilə bilməzlər. Mynah növü quşlar da xüsusilə danışmaq qabiliyyətləri ilə tanınarlar. Məsələn, mynah növü olan quş, bir uşaq ona yaxınlaşdığında ona "salam" deyə səslənir, əgər uşaqdan "salam" deyə qarşılıq alsa, "necəsən?" deyərək sual verər. Daha da maraqlısı "adın nədir?" deyərək danışmağa davam edə bilər. ¹²

Tutuquşuların təəccüblü xüsusiyyətlərindən biri, söhbətləri cisimlərlə ya da hərəkətlərlə əlaqələndirə bilmələridir. Məsələn, bir müddət hər səhər qəfəsin üzərindəki örtünü qaldıraraq tutuquşuya "sabahınız xeyir" deyilərsə, tutuquşu bir səhər örtüsü qalxdığında bu sözü özü söyləyə bilər. Bir çox tutuquşunun, telefon zəng çaldığında "alo" dediyini, ya da qapı döydüyündə "kimdir?" dediyini eşitmişiniz. Üstəlik, bir çox quş bunları özlərinə xüsusi olaraq öyrədilmədiyi halda edə bilər. Bunun səbəbi, bəhs edilən quşların, hadisələr və bu hadisələr əsnasında keçən söhbətlər arasında əlaqə qura bilmələridir.

Uzun bir müddət tutuquşuların və digər danışan quşların yalnız təqlid etdikləri düşünülərkən, aparılan tədqiqatlarla bu canlıların təəccübləndirici zehni qabiliyyətləri olduğu aydın olmuşdur. Hətta elm adamları quşların ünsiyyətindəki kompleksliyin hələ yeni başa düşülməyə başladığına inanırlar. Prof. Irene Pepperbergin, 1977–ci ildən bəri "heyvan davranışları və heyvan–insan ünsiyyəti" mövzusunda etdiyi işlər, quşların danışmaq və anlama qabiliyyətləri haqqında dərin məlumat vermişdir. Prof. Pepperbergin ən əhəmiyyətli işlərindən biri, 3 boz Afrika tutuquşusu ilə icra etdiyi işdir. Bu tutuquşulardan ən yaşlısı olan "Alex", müəyyən sözlər istifadə edərək tədqiqatçı ilə ünsiyyət qura bilər, özünə verilən əmrləri anlayır, öz istəklərini dilə gətirə bilər, saymağı bilir, cisimləri, rəngləri, şəkilləri tanıya bilər.¹³ Bu qabiliyyət elm adamlarına görə, avtomatik olmaqdan çox, yüksək şüur göstəricisi olan öyrənmə nəticəsində reallaşır.¹⁴ Əlbəttə ki, heyvanlarda gördüyümüz bu yüksək şüur, Allahın canlılara olan ilhamıdır. Şüursuz atomlardan yaranan, kiçik bir ət parçası olan quşun, öz–özünə bu cür kompleks qabiliyyətlər sərgilədiyini düşünmək axmaqlıqdır. Allah bu canlılarda təcəlli etdirdiyi qabiliyyətlərlə bənzərsiz yaratma sənətini bizlərə göstərir.

Sonrakı sətirlərdə Prof. Irene Pepperbergin öyrətdiyi "Alex" adlı quşdan nümunələr verərək, bir tutuquşunun nələr edə bildiyinə daha ətraflı şəkildə toxunacağıq. Bacarıqlarını ümumiləşdirsək, bu tutuquşu sadəcə cümlələr qurmaq və qavramaqla deyil,

eyni zamanda ona öyrədilən kateqoriya, miqdar, rəng və ölçü kimi anlayışları da anlama bilir. Ayrıca, bir cismin bir başqasından fərqli olub-olmadığını, bir yerdə mövcud olub-olmadığını da ayırd edə bilir. ¹⁵

- Alex adındakı bu tutuquşu 40-dan çox cismin adını öyrənmişdir: kağız, açar, fındıq, taxta, buğda, yük maşını, qızartma, paltar sıxacı, taxıl, göbələk, qoz, blok, qutu, duş, banan, makaron, idman salonu, kraker, cırmaqlama, popkorn, zəncir, kivi, çiyin, qaya, kök, çinqil, kubok, turunc, arxa, kürsü, təbaşir, su, dırnaq, üzüm, qızartma, müalicə etmək, vişnə, yun, yaşıl paxla və alma.

- "Xeyr" sözünü ehtiyacına görə yerli-yerində istifadə edir. Ayrıca, bir şey istədiyində "bura gəl", "... istəyirəm" və ya bir yerə getmək istədiyində "...getmək istəyirəm" kimi cümlələr quraraq istəklərini şifahi şəkildə bildirir.

- Bu tutuquşu aparılan tədqiqatlar nəticəsində sifətlərlə əlaqədar cümlələr də öyrənmişdir. Məsələn, 7 rəngi; qırmızı, mavi, yaşıl, sarı, narıncı, boz və bənövşəyi- ayırd edə bilir.

- Cisimlərin sayını ayırd etmək üçün "iki", "üç", "dörd", "beş" və "altı" rəqəmlərini -qruplar nə qədər qarışıq olursa olsun- istifadə edə bilir. 5 fərqli formanı 2, 3, 4, 5 və ya 6 bucaqlı olaraq adlandırma bilir.

- Alex "kateqoriya" mövzusunda da qavrama qabiliyyətinə malikdir. Məsələn, "yaşıl" ifadəsinin "rəng" kateqoriyasında olduğunu anlayır. Eyni zamanda müəyyən bir rəngdə və formada olan cisim üçün, "yaşılın" və "3 bucaqlının" fərqli bir kateqoriyanı təmsil etdiyini anlayır. "Hansı rəng" yaxud "hansı forma" kimi suallara hər iki xüsusiyyətdən birinə görə cavab verir. Başqa bir sözlə, bir əşyanın rəngi ondan soruşulduğunda, forması ilə əlaqədar cavab vermir, əşyanın rəngini söyləyir. Eyni şəkildə, əşyanın formasıyla əlaqədar soruşulan suallara da doğru cavab verir, ondan, "kvadrat" cavabı gözlənilirsə, rənglə əlaqədar deyil, formayla əlaqədar bir cavab verir. Bu vəziyyət, tutuquşunun "mücərrəd anlayışlara qarşı qabiliyyət" sahibi olduğunu ortaya qoyur.

- 100-dən çox cismi istəmək, rədd etmək, kateqoriyalara ayırmaq və saymaq üzrə cisimlərin sifətlərini və adlarını birləşdirə bilir. Bu qabiliyyətləri test edildiyində isə 80% müvəffəqiyyətlidir.

- Alex adlı tutuquşu bununla yanaşı, "eyni", "fərqli" kimi mücərrəd terminlərlə əlaqədar suallara cavab verməyi də öyrənmişdir. Məsələn, rəng, forma ya da vəsait xüsusiyyətlərinə görə iki cisim göstərildiyində, bu cisimlərin hansı kateqoriyada bənzər və ya fərqli olduqlarını bilir, yaxud verilən sual mövzuyla əlaqəli deyilsə, sualı "heç biri" olaraq cavablandırır.

- Aparılan tədqiqatlar nəticəsində, Alexin, öyrədilmələrdə istifadə edilməyən ad, rəng, forma və vəsaitlər haqqında da doğru cavab verdiyini görmüşlər. Məsələn, yaşıl üçbucaq bir taxta və mavi üçbucaq bir taxta üçün "eyni olan nədir?" kimi suala da doğru cavab verir.

- Əgər bir təlimatçı Alexin istəklərinə səhv cavab versə (Məsələn, istənməyən bir maddə ilə dəyişdirsə), Alex ümumiyyətlə, "xeyr" deyərək ilk istəyini təkrar edər. Ayrıca, iki cisimdən hansının daha böyük, yaxud kiçik olduğu soruşulduğunda doğru cavab verərkən, əgər bərabər ölçüdədirsə "xeyr" deyərək reaksiya verir.

- Fərqli forma və rənglərdəki cisim quruluşu verildiyində, məsələn, neçə ədəd obyektin yaşıl üçbucaq yaxud mavi dördbucaqlı olduğunu söyləyə bilər. Fərqli ölçülərdəki şüşə qapaqlarını sıraya düzə bilən Alex, həmçinin, sözləri quraraq "yaşıl fıstıq istəyirəm" yaxud "bura gəl" kimi istəklərini sadə cümlələrlə ifadə edə bilər.

- Tutuquşunun qavrama qabiliyyəti ilə əlaqədar aparılan tədqiqatlardan biri isə belədir: Müxtəlif forma, rəng və vəsaitdən ibarət olan 100 cisim arasından ona "X cismi nə rəngdir?" kimi sual soruşulduğunda, Alex bu sualın 81,3% -nə doğru cavab verir. Verdiyi doğru cavablar bu tutuquşunun, sualın bütün hissələrini anladığını və göstərilən cisimlər arasından istənilən məlumatı təmin edəcək şəkildə doğru cavabı seçə bildiyini göstərir.

Yuxarıdakı məlumatlardan da görüldüyü kimi, tutuquşular –zəruri təhsili aldıkları təqdirdə– uzun cümlələri əzbərləyib bunları doğru yerlərdə və müxtəlif suallara cavab vermək üçün istifadə edə bilirlər. Ayrıca, müxtəlif sözləri və melodiyaları da tanıya bilirlər. Dövrümüzdə tutuquşular, delfinlər və balinalar kimi üstün zəkaya sahib canlılar arasında sayılır. The Augusta Chronicle adlı nəşrdə tutuquşuların zəka və qabiliyyətlərindən belə bəhs edilir:

Aparılan yeni tədqiqatlar tutuquşuların, şimpanzelər və delfinlərdə olduğu kimi ancaq 5 yaşındakı uşaqların bacara biləcəyi kompleks zehni anlayışların öhdəsindən gələ bildiyini açıqlayır. ¹⁶

Həmçinin, üzərində dayanılmalı olan bir başqa məlumat da, heyvanlar arasındakı ünsiyyətin ümumiyyətlə –məsələn, bir itin hürməsi– öyrənilən bir davranış deyil, doğuşdan var olan bir xüsusiyyət olmasıdır. Quş növlərinin bir çoxunda da təməl səs siqnalları doğuşdan və avtomatik ola bilər. Ancaq müəyyən səsləri təqlid edə bilmək isə ayrı bir mövzudur və öyrənmə qabiliyyəti tələb edir. Tədqiqatlar, tutuquşu qrupu (tutuquşular, kəkilli tutuquşular, dalğalı tutuquşular), Corvids (xoruz, quzğun, ala qarğa) və Craticidae (Avstraliya sağsağanı, currawongs, çayırtkə quşu) kimi quş növlərində səs bacarıqlarının bir çoxunun öyrənilmiş davranış olduğunu göstərmişdir. ¹⁷

Burada unudulmamalı olan bir həqiqət vardır: bəhs edilən canlılara aid bütün bu qabiliyyətlər özlərinə aid deyil. Şüur və ağıldan məhrum canlıların öyrənmə qabiliyyəti təkmilləşdirmələri, sonra öyrəndiklərini yaddaşlarında saxlayıb, yerli–yerində istifadə etmələri Allahın bu canlılara olan ilhamıdır.

Quşların heyrtləndirici hafizələri:

Səs təqlidi edən quşların bu qabiliyyətləri, eşitdikləri səsləri qeyd etmələri və xatırlamaları ilə düz mütənasibdir. Berlində olan Freie Universitetinin tədqiqat qrupu, bir quşun hər hansı bir səsi necə təqlid etdiyini araşdırarkən cavablandırılmalı olan nöqtələri belə ifadə edir:

İnsanlarda məşhur olan səs təqlidi, heyvanlarda olduqca nadir rast gəlinir. İndiyə qədər bu xüsusiyyət sadəcə bir neçə quş ailəsi (Məsələn, tutuquşular və bir qisim oxuyan sərçələr (oscines)) və bəzi məməlilər (Məsələn, dəniz məməliləri və yarasalar) üçün sənədləşdirilmişdir. **Bu qabiliyyətin araşdırılması əsnasında fərdlərin əvvəlcə, bir sıra eşitmə baxımdan sınaq edilmiş siqnalı səsli olaraq əldə etmələri, sonra əzbərləmələri və sonunda təqlid etmələrinə imkan verən yaddaş mexanizmlərinin xüsusiyyətlərini araşdırırıq.** Bioloji modelimiz, bülbüldür (*Luscinia megarhynchos*). Bu növün erkəkləri eşidərək öyrənə bilir və 200 fərqli mahnı növünü doğru səsləndirə bilir. **Bu səbəblə, işimizin əsas məqsədi, bu quşların kompleks öyrənmə işinin öhdəsindən necə gəldiklərini və yaddaşlarındakı məlumatları təsirli şəkildə necə istifadə etdiklərini... ortaya çıxarmaqdır.**¹⁸

Quşlarda xatırlama qabiliyyəti heyrtəmiz dərəcədə yüksəkdir. Müxtəlif qitələrdəki yazlıq və qışıq evlərinin tam yerlərini xatırlamaqla deyil, həmçinin qışda istifadə etmək üçün yığıqları bir çox şeyin tam yerini və daha əvvəl nektarını içdikləri xüsusi bitkilərin yerini də xatırlayırlar. Əslində bəzi quş növlərinin yaddaşı insan yaddaşından daha mükəmməldir. Gələn soyuq və qarlı qış şəraitində yaşaya bilmək üçün, bəzi quş növləri payız əsnasında minlərlə toxumu fərqli yerlərə basdırırlar və qışdan aylarla sonra hamısının yerlərini xatırlayırlar.¹⁹

Şübhəsiz quşun "yaddaşa" və "öyrənmə" qabiliyyətinə sahib olması böyük bir möcüzədir. Eyni zamanda təkamülçülərin canlıların təkamülləşmə prosesi haqqındakı iddialarını təsirsiz hala gətirir. Təkamül nəzəriyyəsi, quşların eşitdikləri səsləri necə yaddaşlarında saxladıklarını və sonra bunları necə yerli yerində istifadə etdiklərini açıqlamaqda acizdir. Belə bir yaddaşa necə sahib olduqları, təkamülçü izahlarla açıqlanması mümkün olmayan bir hadisədir. *(Ətraflı məlumat üçün baxın. "Səs təqlidi edən quşlar təkamül iddialarını etibarsız edir" hissəsi)*

Bir quşun beynində –kiçik bir ət parçasında– öyrəndiklərini qeyd edəcəyi bir sistemi öz-özünə qurması qeyri-mümkündür. Bu cür xüsusi bir quruluşun təsadüf əsəri quşun beynində meydana gəlməsi də mümkün deyil. Quşların yaddaşlarında səs və məlumatları qeyd edə bilmələri, Allahın bu canlılara verdiyi bir çox qabiliyyətdən yalnız biridir.

Danışan quşlar üzərində aparılan təcrübələr

Harvard Universitetindən Prof. Irene Pepperberg, boz Afrika tutuquşunu (*psittacus erithacus*) üzərində apardığı təcrübələrlə, Allahın danışan quşlara verdiyi fəvqəladə qabiliyyətlərin bir qismini ortaya çıxarmışdır.

Irene Pepperberg və yoldaşları bu işlər əsnasında Alexə, mənasız söz yaxud cümlələri təkrarlamaq yerinə, sadə amma mənalı söhbətlər etdilər. Məsələn, bir adam "açar haradadır?" deyə soruşur və digəri də açarı qaldıraraq "açar buradadır" deyirdi. Birinci adam, "açar nə rəngdədir?" deyə soruşduqunda digər adam rəngini söyləyirdi. Eyni işi fərqli kateqoriyalarda, forma və məzmun baxımından da təkrar etdilər. Bu işlərin ardından Alex sözləri yerli-yerində istifadə etdiyində istədiyi bir şey ona verilir və ona yaxşı bir quş olduğu deyilirdi. Bu təhsillə Alex, daha əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi, 100 cismə ad, forma, rəng və quruluşu haqqındakı suallara doğru cavab verməyi öyrəndi.²⁰ Alex, təcrübə aparan kəslərin özünə nə dediyini anlayır və onlarla mənalı bir şəkildə danışırdı. Bunu, danışan iki adamı müşahidə edərək bacarmışdı. Çox vaxt yanında sistemli olaraq bir-birlərinə sual verən iki adamı dinlədi. Bir müddət sonra, "məni qaşayın", "popkorn istəyirəm" kimi istəklərini dilə gətirməyə başladı. Əgər istədiyi yeməkdən fərqli bir şey verilsə, bunu rədd edir və istəyini təkrarlayırdı. Müəyyən yerlərə aparılmağı istəyirdi. Məsələn, "məni stulun yanına aparın" deyir, əgər səhv yerə aparılsa, aparan adamın qolundan enmir və istəyini təkrar edirdi.

Bir başqa təcrübədə isə Alexə, bir nimçə içində 7 maddə –məsələn, bənövşəyi açarlıq, sarı odun, yaşıl dəri, mavi kağız, narıncı dirək, boz qutu, qırmızı yük maşını–göstərilib hansı bozdur deyə soruşulduqunda, Alex yeddi cismə də diqqətlicə baxıb "qutu" deyə cavab verirdi. Sonra podnosa qırmızı üçbucaq kağız və mavi üçbucaq taxta qoyularaq hansının eyni olduğu soruşulduqunda "forma" deyə cavab verirdi.²¹

Tutuquşuların və digər danışan quşların qabiliyyətləri üzərinə aparılan tədqiqat və təcrübələr Alex ilə məhdudlaşmır. Heyrətləndirəcək nümunələrdən biri də, Mavi quş adlı kiçik bir tutuquşudur. Bu quş, işlərə başlandıqdan sonra bir neçə həftə içində sözlərlə mənalı bir şəkildə danışmağa başlamışdır. Mavi quş, istədiyi şeyləri aydın şəkildə soruşmağı öyrənmişdi. Qəfəsinin yaxud başqa hər hansı bir qapının açılmasını istədiyində "qapını açın", birinin yediyi şeyi yemək istədiyində "bir az götürə bilərəm?", duş almaq üçün kranın açılmasını istədiyində "duş al" kimi ifadələr istifadə edirdi.²²

Mavi quşa sözlər birbaşa olaraq, yaxud şəkillərlə öyrədilməmişdi. Bunun yerinə təlimatçısı Sheryl C. Wilson, quşa sanki anlayırmış kimi sözləri yavaşca və yerli-yerində söyləyirdi –məsələn, qəfəsinin qapısını açdığında "qapını aç" demək kimi. Bu metodla quş, qısa bir müddətdə bu sözləri deyilməli olan yerlərdə söyləməyə başladı:

"Necəsən?", "Nə edirsən?", "Hara gedirsən?", "Salam", "Sabahınız xeyir", "Gecəniz xeyrə qalsın" və "Yatağan kiçik quş". Ayrıca, sahibinin "Aşağı en", "Xahiş edirəm qəfəsinə

get", "Xeyr" kimi istəklərini anlayır və onlara əməl edirdi. Və sahibi onu nə vaxt çağırırsa, ona doğru uçurdu.²³

Bütün bu məlumatlar, bir qisim quşların da insanlar kimi ümumi yaxud mücərrəd anlayışlar istifadə edə bildiyini, keçmiş məlumatları yaddaşlarında saxlayıb xatırlaya bildiklərini ortaya qoyur. İnsanların istifadə etdikləri səsləri təqlid etməyə anatomik quruluşları uyğun olan tutuquşular kimi, digər bəzi quşlar da insanlarla mənalı şəkildə danışa bilir. Şübhəsiz bunlar, Allahın yaratmasındakı elm və ağılın bir göstəricisi olaraq bizi düşünməyə sövq edir. Quşları danışma, təqlid etmə kimi müxtəlif qabiliyyətlərlə yaradan Allahdır. Allahın diləməsi ilə bu heyvanlar, öz beyin tutumlarından gözlənilməyəcək ölçüdə üstün bir qabiliyyət göstərir və insanları heyrətə salacaq davranışlar sərgiləyirlər. Təbiətdə olan bu və bənzər minlərlə nümunə, insanların Allahın gücünü və qüdrətini bir daha görmələrinə vasitəçi olur və Allahı lazımı şəkildə tanımayan bir çox insanın yaradılış həqiqətini düşünməsini təmin edərkən, iman edənlərin imanlarının daha da güclənməsinə vəsilə olur.

Allah, göydə və yerdə olan saysız yaradılış dəlili üzərində düşünməyimizi əmr etmişdir. Ancaq unudulmamalıdır ki, yalnız vicdanının səsinə dinləyən insanlar bu açıq dəlilləri görə biləcək və Allahın izniylə bunların mənasını qavraya biləcəklər:

Məgər onlar başları üstündəki göyə baxıb onu necə yaratdığımızı və necə bəzədiyimizi görmürlərmi? Orada heç bir yarıq da yoxdur. Biz yeri döşədik, orada möhkəm dağlar yerləşdirdik və gözoxşayan bitkilərin hər növündən yetişdirdik. Bunu, Allaha üz tutan hər bir qul üçün ibrət və öyüd-nəsihət olsun deyə belə etdik.. (Qaf surəsi, 6–8)

Quşlardakı ünsiyyət və siqnallaşma

Quşlar baxış, ağız hərəkəti, müəyyən tüklərin qaldırılması, boynu uzatma, çömbəlmə, sıçrama, qanad çırpma kimi hərəkətlərlə mənalı bir ünsiyyət reallaşdırırlar. Hər quş növü öz bədən dilinə sahib olmasına baxmayaraq, bir çox növ müəyyən hərəkətləri eyni şəkildə edər. Məsələn, müxtəlif növlər dimdiyi yuxarı doğru qaldırmağı "uçacağam"; sinəsi aşağı doğru hərəkət etdirməyi "diqqətli ol" yaxud "təhlükə" olaraq bildirir. Bəzi növlər də, quyruq tüklərini qaldırmağı "səni təhdid edirəm"; təpələrindəki parlaq rəngləri göstərməyi ümumiyyətlə, "hücum etməyə hazırım" deyə qəbul edirlər. Quşlar, baxışlarındakı dəyişmə ilə həm xoşlanmamaq, küskünlük kimi mənfi hissləri, həm də zövq, sevinc və maraq kimi müsbət hissləri bildirirlər.

Quşlar üz ifadələrini istifadə edərək çevrələrinə müxtəlif mesajlar verərlər. Üz ifadəsi, çənə yaxud dimdiyin hərəkətləriylə və ya başın üzərindəki tüklərin şəkliylə təmin

edilər. Bəzi növlərdə gözün üstündəki tüklər də digər tüklərdən müstəqil olaraq hərəkət edərlər. Ayrıca, bir çox quş növü, dimdiklərini açaraq nümayiş edər; məsələn, əsmər qurbağa-ağız (frogmouth) quşu dimdiyini açaraq parlaq yaşıl rəngdə olan geniş ağız boşluğunu göstərir. Bu, quşun böyüklüyünü vurğulayar və olduğundan daha qorxulu görünməsini təmin edər. Digər bəzi quş növləri də təhdid ünsürü olaraq dimdiklərini açarlar, bunu edərkən ümumiyyətlə səs çıxarmazlar, lakin bəzən bu nümayişi şiddətli nəfəs səsləri ilə zənginləşdirərlər. ²⁵

Göründüyü kimi, quşlar qışqırıqlar, mahnılar və bədən dili –gözlərdə, kəkildə, dimdikdə, tüklərdə, qanadlardakı dəyişmə– sayəsində ünsiyyət qururlar. Quşlar, sürülərindəki digər üzvlərlə, qonşuları və ya ailə fərdləri ilə ünsiyyət qurmaq üçün də çox müxtəlif səslər çıxarırlar. Bu səslər, qısa sadə çağırışlardan heyrətlənəcək dərəcədə uzun və mürəkkəb mahnılara qədər fərqlidir. Bəzən quşlar müxtəlif vasitələr (ağacdələnlər) yaxud xüsusi tüklərdən (Amerikan ağacdələni) istifadə edərək səslər çıxarırlar.

Bu səbəbdən quşlarda ünsiyyət dediyimiz zaman bu ifadə, müəyyən bir növün fərdləri arasındakı görmə, eşitmə və qoxuya əsaslanan ünsiyyətlərini də əhatə edir. Qoxu sistemi zəif olan quşlar, təməl olaraq səs və görmə ilə ünsiyyət qururlar. Görmə qabiliyyətləri zəif olduğunda, məsələn, gecə yaxud sıx yarpaqlarla örtülü bölgələrdə səsdən istifadə etmək faydalıdır. Uzaq məsafələr üçün isə səsli mesajlar ən ideal xəbərləşmə üsuludur. Əgər şərtlər uyğundursa, quşlar mahnıları bir neçə kilometrlik məsafədən eşidilə bilirlər.

Mahnı oxuma bacarığından əlavə, boz Afrika tutuquşusu Alex nümunəsində gördüyümüz kimi, quşların, insanlarla paylaşdığı qavrama və ünsiyyət bacarıqları da vardır. Bəzi vəziyyətlərdə uşaq bağçası dövründəki uşaqlar ilə eyni bacarıqlar sərgiləyər, ictimai təsir yoluyla söz qurmağı və insan ünsiyyətinə aid ünsürləri öyrənərlər. Bu tutuquşular tək qaldıqlarında səs oyunları keçirərlər və insanların olduqları mühitlərdə mövcud danışma ardıcılıqlarından yenilərini yaratmaq üçün səsləri birləşdirərlər. Bu canlılara bu bacarıqları verən, yerdə və göydəki hər şeyi yaradan və onları bir-birindən üstün xüsusiyyətlərlə təchiz edən Allahdır. Bu səbəbdən, ətrafımızda gördüyümüz üstünlüklərə və gözəlliklərə olan təriflərimiz, tərifə layiq olan Allaha aiddir.

Quşların çağırış dili və mahnıları

Quşlar, çıxartdıqları güclü və yüksək tezlikli səslərlə bir-birlərini çağırırlar. Yalnız bir neçə quş növünün səsləri yoxdur: Qutanlar, leyləklər və bəzi ağbaş kərkəslər. Quşların öz aralarında istifadə etdikləri akustik səslər, çağırış dili meydana gətirər. Quşların mahnıları isə, bundan daha uzun sayıla biləcək, çox vaxt melodiyalar ehtiva

edən bir sıra notdan meydana gələr. Mahnılar, ümumiyyətlə quşların öz aralarında özlərini bəyəndirməyə çalışmaları ilə əlaqəlidir.

Çağırışlar, mahnılardan daha sadədir və hər iki cins tərəfindən də istifadə edilər. Quşların mahnıları demək olar ki, yazda eşidilərkən, çığırıları isə il boyunca eşidilər. Quş çığırıları böyük bir enerji sərf etmədən sadə bir mesajla sürətli ünsiyyəti təmin edir.²⁶ Bu çağırışların başlıca funksiyaları belə sıralana bilər:

- Quşun "növünü" təyin etmək
- Quşun yerini müəyyən etmək
- Bölgə təsbit edib oranı qorumaq
- Qida qaynağı olduğunu bildirmək
- Balalara valideynlərini tanıtmaq
- Sürünü bir yerdə tutmaq
- Düşmənin varlığı haqqında xəbərdar etmək
- Düşmənləri qorxutmaq
- Cinsiyyəti açıqlamaq
- Özünü bəyəndirməyə çalışmaq
- Yuvayla əlaqədar vəzifələrdə –bəsləmə yaxud kürt kimi– məsuliyyət dəyişikliyi etmək
- Praktika edərək mahnını mükəmməlləşdirmək

Quşların mahnıları çox vaxt qeyri-sistematik çıxarılan səslər deyil. Quşların söylədiyi mahnılar müəyyən bir məna daşıyan, bir məqsədə əsaslanaraq oxunan melodiyalardır və fəvqəladə müxtəlifliyə malikdir. Mahnılar, quşların çağırış və siqnalıdan istifadə edərək səslənmələrindən daha çox kompleks bir hadisədir. Ümumiyyətlə, erkəklər tərəfindən göstəriş etmək, bölgəni müdafiə etmək və ya özünü bəyəndirməyə çalışmaq üçün istifadə edilir. Mahnıların ictimai bir funksiyası olduğu da düşünülür. Cütlər yuva inşa edərlərkən də mahnı yoluyla ünsiyyət qururlar. Ayrıca, qəfəs quşları üzərində aparılan təcrübələr, ayrı qəfəslərdə olan quşların mahnı oxumağı öyrənməsini asanlaşdırdığını göstərmişdir.²⁷

Oxuyan sərçələrdə dişilər və erkəklər fərqli beyin quruluşlarına malikdir, xüsusilə də səs istehsalının olduğu sahələrdə. Bir çox oxuyan sərçələr arasında erkəklər mahnı oxuyarkən dişilər mahnı oxumazlar. Quş növlərində erkəklər yoldaşlarını çağırmaq yaxud bir ağac, dirək və ya naqili məskunlaşma sahəsi olaraq təyin etmək üçün "mahnı nöqtəsi"ndən istifadə edərlər. Hər quş növü özünə aid xarakterik bir mahnı oxuyar, lakin bu mahnılar yaş, cinsiyyət, coğrafi mövqe və ilin müəyyən zamanlarına görə müxtəliflik göstərir. Məsələn, çəmənlərdə yaşayan quş növləri "uçuş mahnıları"ndan istifadə edər.

Yağmur meşələri kimi sıx bitkilərin, yaxud qalın qamışıqların olduğu bölgələrdə yaşayan quşlar isə, yüksək səsə malikdir, çünki bitkilər görüntünü kəsdiyi qədər səsi də udarlar. Buna görə quşlar ümumiyyətlə, yaşadıkları mühitin quruluşuna uyğun olan mahnılardan istifadə edirlər.

Göründüyü kimi, quşlar olduqları məkana və məqsədlərinə ən uyğun olan üsuldən istifadə edirlər. Hər quşun hansı mühitdə hansı mahnını söyləyəcəyini bilməsi, söyləyəcəyi mahnının məna və məqsəd daşması bir quşun özünün hesablaya biləcəyi bir vəziyyət deyil. Ağıl və mühakimədən məhrum canlıların, bu cür ağıl və proqnoz əlaməti daşıyan davranışlar sərgiləmələri Allahın canlılara ilhamıdır. Allah hər canlıyı ehtiyacı olan xüsusiyyətlərlə yaradır və onlara ağıllı davranışlar ilham edir.

3-cü hissə

Səs təqlidi edən quşlar təkamülçü iddiaları etibarsız edir

Təkamül nəzəriyyəsinin, digər bütün sahələrdə olduğu kimi quşların təkamülü mövzusunda iddiaları da ziddiyyətlərlə doludur. Təkamül nəzəriyyəsinin müdafiəçiləri tədqiqat və tapıntılarının nəticələrinə görə deyil, bəzi fərziyyələr və ön qəbullar istiqamətində iddialar irəli sürür. Təkamül nəzəriyyəsinin məntiqsizlikləri, ziddiyyətləri bir çox kitabımızda elmi dəlilləriylə təqdim edilmiş, iddialarının etibarsızlığı təkamülçülərin öz etiraflarıyla gözlər önünə sərilməmişdir (Ətraflı məlumat üçün baxın. *Həyatın gerçək mənşəyi, təkamül yalanı, 20 sualda təkamül nəzəriyyəsinin çöküşü, Harun Yəhya*). Bu səbəbdən, bu kitabda sadəcə quşların, müxtəlif fiziki xüsusiyyətləri və səs təqlidi qabiliyyətləri ilə təkamül iddiaları əleyhinə necə dəlil meydana gətirdikləri mövzuna toxunacağıq.

Səs təqlidi etməyi öyrənən quşlar xəyali təkamül ağacını alt–üst edir

Darvin, növlərin müxtəlifliyini açıqlamaq üçün xəyali bir soy ağacı çəkmiş, bütün canlıların ortaq bir atadan gəldiklərini və bir–birlərindən törəyərək növlərə ayrıldıklarını irəli sürmüşdü. Ancaq, təkamül nəzəriyyəsinin onurğa sütunu olduğu iddia edilən bu xəyali həyat ağacı, istər paleontologiya sahəsindəki, istərsə də molekulyar səviyyədəki tapıntılar nəticəsində alt–üst olmuşdur.

–cü hu xəyali soy ağacını bir çox baxımdan etibarsız edən əhəmiyyətli nümunələrdən biri də təqlid və danışmaq qabiliyyətinə sahib quşlardır.

1. Səs təqlidi edən üç quş qrupu –oxuyan sərçələr, tutuquşular və kolibrilər – aralarında qohumluq qurulamadığı halda, oxşar fiziki və zehni xüsusiyyətlərə sahibdirlər:

Təkamülçülərə görə quruluş və zehni bənzərliklər səbəbiylə, oxuyan sərçələr, tutuquşular və kolibrilərin ortaq bir atadan gəlmələri zəruridir. Ancaq bu quş kateqoriyaları təkamülçülərin fərz etdiyi soy ağacına görə bir–birindən çox fərqli qollarda yer alır və aralarında hər hansı bir qohumluq yoxdur. Üstəlik, belə bir ortaq ata, nə fosil qeydlərində tapılmış, nə də bu quş növlərinə yaxın digər növlərdə oxşar bir xüsusiyyətə rast gəlinmişdir. Bu səbəblə təkamülçülər, təkamül ağacına görə bir–birlərindən çox uzaq

olan bu fərqli quş kateqoriyalarının nə cür çox mürəkkəb bir xüsusiyyət olan danışıq və səs təqlid etmə qabiliyyətinə sahib olduqları mövzusunda cavabsız qalırlar.

Aparılan tədqiqatlar isə, təkamülçüləri getdikcə çıxılmaz vəziyyətə salır. Məsələn, 1990-cı ildə kolibri olaraq bilinən Anna (*Calypte anna*) bir quş növü üzərində aparılan təcrübələrdə, erkəklərin bir-birlərinin ötüşlərini təqlid etdikləri təsbit edilmişdi. Bu vəziyyət, kolibrilərin mahnıları öyrənə bildiyini göstərən bir dəlil idi. Səs təqlidi edən quşlar üzərində aparılan tədqiqatlar nəticəsində elm adamları, mahnı oxuyan kolibrilərin beyinlərinin yeddi ayrı bölgəsinin aktiv hala gəldiyi nəticəsinə vardılar. Bu, oxuyan sərçələr və tutuquşulardakı quruluşla çox bənzəyirdi.

Kəşf edilən bu həqiqət, canlılar arasındakı saxta təkamüllü mərhələlər baxımından çox böyük problemlər meydana gətirmişdir. Səsləndirmə edə bilən quş cinslərinin ötüşləri, genetik olaraq mövcud olmuş, sonradan öyrənilməmiş səsləri ehtiva edir. Ancaq bunların içindən sadəcə üç quş kateqoriyası –oxuyan sərçələr, tutuquşular və kolibrilər– yetkinlərindən mahnı öyrənmə və bunları doğru bir şəkildə təkrar etmə qabiliyyətinə sahibdir. Araşdırmanın redaktoru Duke Universiteti Tibb Mərkəzi neyrobioloqlarından olan Erich Jarvisə görə bu cür səslə öyrənmə şəkli, insanların danışmağı öyrənmə prosesinə çox bənzəyir. Bu tədqiqatın təəccüblü olması, səs öyrənmə (vocal learning) bacarığına sahib olan quşların, saxta təkamüllü sxemə görə çox fərqli uclarda olmalarından qaynaqlanır. Üstəlik, təkamülçülər tərəfindən bu quşların guya yaxın qohumları olduqları iddia edilən quşların heç biri bu cür oxşar mahnıları öyrənmə bilmir.

Bu mövzu ilə əlaqədar iki təkamülçü ssenari var: Birincisi, bütün quşların zəruri beyin strukturlarına sahib olan ortaq bir atalarının olduğu və necə oldusa sadəcə müəyyən quş cinslərinin səsləri öyrənmə qabiliyyətini təkmilləşdirdiyidir. Digər cinslərin isə bunu bacara bilmədikləri və zamanla bu qabiliyyətlərini itirdikləri şəkildədir. Ancaq bir çox təkamülçüyə görə belə, bu ssenari etibar ediləcək növdən deyil. Məşhur neyrobioloq Erich Jarvisə görə, quşlarda və məməlilərdə bu xüsusiyyətin bir neçə dəfə itirilməsi və qazanılmasının qeyri-mümkün olduğu görünür.²⁸ Jarvis, əgər bu cür inkişaf etməmiş beyin strukturları varsa, bunların niyə sürünənlərdə və dinozavrlarda da olmadığını soruşur.²⁹

Təkamülçülərin qarşıya qoyduğu ikinci ssenari isə, bu üç cinsin beyinlərindəki öyrənmə strukturlarının bir-birlərindən müstəqil olaraq təkamülləşməsidir. Heç bir elmi əsası olmayan bu iddia, quşlardakı bu qabiliyyətin necə ortaya çıxdığı, nəsil-dən-nəsilə necə keçdiyi, bu qabiliyyət üçün zəruri fizioloji quruluşun necə meydana gəldiyi kimi ən fundamental sualları açıqlaya bilmir. Əlbəttə, təkamülçülərin biri üçün irəli sürə biləcəkləri uyğun bir açıqlama yoxkən, "üç quş növü ayrı-ayrı təkamülləşmişdir" demələrinin məqbul bir tərəfi yoxdur. Çünki təkamülün açıqlaya bilmədiyi bu hadisələr zəncirinin, təsadüflərin əsəri olaraq 3 ayrı canlıda, 3 ayrı proses içində reallaşması, digər bir sözlə, kor və şüursuz təsadüflərin 3 ayrı möcüzəvi bir müvəffəqiyyət əldə etməsi mümkün deyil.

Elmin ortaya qoyduğu həqiqətlər, təkamülçülərin bu mövzudakı çarəsizliklərini də gözlər önünə sərir. Erich Jarvis, əldə edilən elmi tapıntılar qarşısında düşdüyü vəziyyəti belə dilə gətirir:

... quşlar bizim dəbdən düşmüş təkamül anlayışlarını ... təkrar düşünməyimiz üçün bizə meydan oxuyur. Təhsilimiz boyunca bizə bu mərhələli təkamül anlayışı aşlandı... Bizə onurğalılardan soxulcana bənzər canlılardan yaranıb balığa, amfibiyalara, sürünənlərə, quşlara, məməlilərə və digərlərinə təkamülləşdiyi və yaşayan onurğalılardan bu vücut planı və beyin tutumundakı mərhələləri təmsil etdiyi deyildi. Və məməlilərin bir dəfə meydana gəldikdən sonra bunların primatlara və sonra iyerarxiyanın sonunda olan insanlara təkamülləşdiyi deyildi. **Lakin onurğalılardan soy ağacında bir-birlərindən geri və ya irəli olduqları istiqamətindəki düşüncə qətiyyətlən səhvdir.**³⁰

Təkamülçülərin bel bağladığı soy ağacı, canlılar arasında qurulmaq istənən məcburi bir bağıdır. Canlılar arasındakı bənzərliklər təməl alınaraq çəkilən bu ağac, həqiqətdə heç bir elmi zəminə əsaslanmır. Bunun qaçınılmaz bir nəticəsi olaraq bu saxta təkamüllü soy ağacı, ziddiyyətlərlə doludur. Bu ziddiyyətlərə bir nümunəni də səs təqlidi edən quşlar meydana gətirir. Bu soy ağacına görə çox fərqli qollarda olan üç canlı növü, çox mürəkkəb bir xüsusiyyətə malikdir və üçündə də beyinlərinin eyni yeddi bölgəsi səsləndirmənin öyrənilməsində təsirlidir. Görüldüyü kimi, canlılar arasındakı bənzərliklər təkamülə dəlil meydana gətirməz. Bu səy, elm adına edilən şərhərdən başqa bir şey deyil.

Əgər canlıların ortaq atadan gəldikləri isbat edilmək istənilirsə, bir mexanizm göstərməlidir, ancaq belə bir mexanizm yoxdur

Canlıların ortaq bir atadan gəldikləri iddiası sübut edilmək istənilirsə, buna dəlil olaraq canlılar arasındakı bənzərliklərdən istifadə edilməsi yetərli deyil. Bu iddianı sübut etmək üçün bir mexanizmin ortaya qoyulması daha doğru olacaq. Halbuki, belə bir mexanizm hələ ortaya qoyulmamışdır. Məsələn, yarasaların ulu ataları olan siçan və ya bir növ meymunun qolu hansı mexanizmlər çərçivəsində və necə qanada çevrilmişdir? Ya da it bənzəri bir heyvanın ayaqları hansı mexanizmlə, necə olur ki, balina üzgəcinə çevrilmişdir? Təkamül nəzəriyyəsinə görə bunu reallaşdırmalı olan iki mexanizm təbii seleksiya və mutasiyadır. Ancaq bu iki mexanizm, müəyyən bir təkamül müddəti içindəki ara keçid mərhələlər canlıya fayda təmin edirsə, məna daşıyır. Halbuki bəhs etdiyimiz orqanların əskik formaları canlılara bir fayda təmin etməz, əksinə onları şikəst hala gətirərək əlverişsizliyə səbəb olurlar. Bu səbəbdən, canlıların kompleks orqanlarını meydana gətirə biləcək, bu orqanlara qarşılıq gələn genetik məlumatı çıxaracaq bir təbiət mexanizmi yoxdur.

Təbiətdə bir çox canlının quruluşları bir-birinə bənzəyir. Ancaq bunların ortaq atadan gəldikləri iddia edilmir

Təbiətdə bir çox canlının orqanları bir-birinə bənzəyir, ancaq təkamülçülər bunların ortaq atadan gəldiklərinə dair hər hansı bir iddia edə bilmirlər. Məsələn, osminoqların gözləri və insanların gözləri bir-birlərinə çox bənzəyir, ancaq bu orqanlar təkamülçülərə görə ortaq mənşədən gələn bənzər strukturlar (yəni "homoloq") deyildirlər. Həm milçəklərin, həm də quşların qanadları vardır, ancaq bunlar yenə homoloq olaraq xarakterizə edilmirlər. Təkamülçülərin böyük bənzərliklər daşıyan bu canlılar arasında təkamüllü qohumluq iddia edə bilməmələrinin səbəbi, fosil qeydlərinə və morfologiyaya görə çıxarılan təkamül ağaclarında bu canlıların bir-birlərindən çox uzaq düşmələridir. Təkamülçülər bu səbəblə, bu orqanları "homoloq" deyil, "analoq" (yəni aralarında ortaq mənşə olmamasına baxmayaraq bənzər) strukturlar olaraq təsvir edirlər. Ancaq bəzi bənzər strukturlar "analoq" ola bilirsə, niyə hamısı belə olmasın? Bu suala qarşı təkamülçülərin gətirə bildikləri əsaslı bir cavab yoxdur.

Bunu bir cavabla deyil, xəyali bir anlayış qarşıya qoyaraq ötürməyə çalışırlar. Anlayışın adı "paralel təkamül"dür. Paralel təkamül, bir-birləriylə təkamüllü əlaqə içində olmayan, ancaq zaman içində bənzər xüsusiyyətləri qazanmış olduğu iddia edilən canlılara və orqanlara ətf edilir. Məsələn, osminoqlar –onurğasız və bu səbəbdən təkamülçülərə görə ibtidai canlılar olmalarına baxmayaraq– inkişaf etmiş məməli it qədər ağıllıdırlar. Burada "zəka" amilinin, bir-birindən ayrı-ayrı inkişaf etdiyi iddia edilir və bu xəyali fakt təkamülçülər tərəfindən "paralel təkamül" olaraq xarakterizə edilir. Halbuki, əslində osminoqlar, təkamülə görə ibtidai canlılar olmaları səbəbiylə zəka səviyyələri çox aşağı canlılar olmalı idilər. Bir başqa nümunə isə uçmaq bacarığıdır. Bəzi məməlilərin, milçəklərin, quşların və soyu tükənmiş sürünənlərin qanadları vardır; yəni uçma ən az 4 dəfə ayrı-ayrı canlı qollarında təkamüllə ortaya çıxmışdır. Yaxşı, görəsən niyə bu canlı qrupları ayrı-ayrı təkamül yollarından eyni nəticəyə gəlmişlər? Bu tamamilə ayrı canlı qruplarının təsadüfi təkamül prosesi içində eyni orqan quruluşlarına çatmaları mümkündür? Niyə təsadüflər hər dəfə eyni "ortaq dizayn"ı izləyəcəklər? Bütün bu suallar təsadüf açıqlamasının axmaq olduğunu və canlılardakı ortaq dizaynın, ancaq ortaq bir dizaynerin varlığıyla, yəni Allahın yaratmasıyla açıqlana biləcəyini göstərir.

Molekulyar dəlillər, bənzərliklərin ortaq atayla açıqlana biləcəyi iddiasını çürüdür

Təkamül nəzəriyyəsinin canlılardakı bənzər quruluşlar mövzusunda iddialarını çürüdən ən əhəmiyyətli dəlillər isə, molekulyar biologiyadan gəlir.

Canlıların orqanlarını kodlaşdıran genlərin quruluşu açılmazdan əvvəl, bənzər orqanların ortaq bir atadan gəldiyi iddiası təkamülçülər tərəfindən məqbul göstərilirdi. Ancaq genlər haqqındakı məlumatlar artdıqca, bənzər orqanları kodlaşdıran genlər müqayisə edilməyə başlandı və bu orqanların çox vaxt çox fərqli genlər tərəfindən nəzarət edildiyi ortaya çıxdı. Bu, ortaq ata iddiasına öldürücü bir zərbə idi.

Bu zərbənin əhəmiyyətli bir nümunəsi, quruda yaşayan onurğalılardan hamısında rast gəlinən "beş barmaqlı" (pentadactyl) əl quruluşu haqqında ortaya çıxan həqiqətdir.

Bir qurbağanın, kərtənkələnin, sincabın yaxud meymunun əl və ayaqları beş barmaqlıdır. Hətta quşların və yarasaların sümük quruluşları da bu təməl dizayna uyğundur. Təkamülçülər isə bütün bu canlıların tək bir ortaq atadan gəldiyini iddia edirlər və beş barmaqlılıq faktını da uzun zaman buna dəlil saymışlar.

Halbuki bu gün təkamülçülər belə, aralarında heç bir təkamüllü əlaqə qura bilmədikləri fərqli canlı qruplarında beş barmaqlılıq xüsusiyyəti olduğunu qəbul edirlər. Məsələn, təkamülçü biolog M. Coates, 1991–1996-cı illərdə nəşr etdiyi iki ayrı elmi məqaləylə, beş barmaqlılıq (pentadactyl) faktının, bir-birindən müstəqil olaraq iki ayrı vaxtlarda ortaya çıxdığını ifadə edir. Coatesə görə, beş barmaqlı quruluş, həm anthracosauralarda, həm də amfibiyalarda bir-birindən müstəqil olaraq ortaya çıxmışdır.³¹ Bu tapıntı, beş barmaqlılıq faktının "ortaq ata" fərziyyəsinə dəlil meydana gətirə bilməyəcəyinin bir göstəricisidir.

Beş barmaqlılıq homologiyanın mövzusunda təkamül iddiasına əsl zərbə isə, başda ifadə etdiyimiz kimi molekulyar biologiyadan gəlmişdir. Təkamülçü nəşrlərdə uzun zaman müdafiə olunan "beş barmaqlılıq homologiyanın" fərziyyəsi, bu barmaq quruluşuna sahib (pentadactyl) olan fərqli canlılarda, barmaq strukturlarının çox fərqli genlər tərəfindən nəzarət edildiyi aydın olduğunda çökmüşdür. Təkamülçü biolog William Fix, bunu belə izah edir:

Təkamül mövzusunda homologiya fikrinə tez-tez müraciət edən köhnə dərs kitablarında, fərqli heyvanların skeletlərindəki ayaqların quruluşu üzərində xüsusilə dayanılırdı. Bu səbəbdən, bir insanın qolunda, bir quşun qanadlarında və bir yarasanın üzgəclərində olan pentadactyl (beş barmaqlı) quruluş, bu canlıların ortaq bir atadan gəldiklərinə dəlil sayılırdı. **Əgər bu fərqli quruluşlar, mutasiyalar və təbii seleksiya tərəfindən zamanla dəyişdirilmiş eyni gen-kompleksi tərəfindən idarə olunsaydılar, bu nəzəriyyənin də bir mənası olacaqdı. Amma çox təəssüf ki, vəziyyət belə deyil.** Homoloq orqanların, fərqli növlərdə tamamilə fərqli genlər tərəfindən idarə olunduğu artıq bilinir.

Ortaq bir atadan gələn bənzər genlər üzərinə qurulmuş olan homologiya anlayışı çökmüş vəziyyətdədir. ³²

2. Səsləri təqlid etməyi öyrənə bilən quşlar, beyin strukturlarını təyin edən genlər baxımından insanla bənzərlik təşkil edir:

Təkamülçülər genetik bənzərliklərin təkamüllü qohumluqdan qaynaqlandığını irəli sürürlər. Ancaq bu mövzu bütünlüklə araşdırıldığında "biokimyəvi bənzərliklərin" təkamül nəzəriyyəsini dəstəkləmək bir tərəfə, təkamül iddialarının onurğa sütununu meydana gətirən saxta təkamül soy ağacını etibarsız etdiyi aydın olmuşdur. (Ətraflı məlumat üçün baxın. *DNT-dəki yaradılış möcüzəsi, Harun Yəhya*)

Molekulyar müqayisələrin təkamül nəzəriyyəsi lehinə deyil, əleyhinə nəticələr verdiyi, 1999-cu ildə "Science" jurnalında nəşr olunan "Is It Time to Uproot the Tree of Life?" (Həyat ağacını sökmə zamanıdır?) başlıqlı bir məqalədə ifadə edilmişdir. Elizabeth Pennisi imzalı məqalədə, darvinist bioloqların "təkamül ağacını" işıqlandırmaq üçün icra etdikləri genetik analiz və müqayisələrin tam əksinə nəticə verdiyi ifadə edilmiş, "yeni məlumatların təkamül cədvəlini qaraltdığı" ifadə edilmişdir:

Bir il əvvəl, bir düjündən çox mikroorqanizmin yeni sıralanmış genomlarını araşdıran bioloqlar, bu məlumatların həyatın erkən zamanlarının tarixi haqqındakı qəbul edilmiş cizgiləri dəstəkləyəcəyini ümid etmişdilər. Amma gördükləri şey onları çaşbaş saldı. O an mövcud olan genomların müqayisə edilməsi, nəinki həyatın böyük qruplarının necə ortaya çıxdığına dair cədvəli aydınlatdı, onu daha da qarışıq hala gətirdi. Və indi, əldə olan 8 yeni mikrobial düzülmə ilə birlikdə, vəziyyət daha da qarışıq bir hal aldı...

Bir çox təkamülçü bioloq, həyatın başlanğıcını üç təməl aləmdə tapa biləcəklərini düşünürdülər... Tamamilə DNT düzülmələri, başqa cür genlərin müqayisə edilməsinin yolunu açdığına, tədqiqatçılar sadəcə bu ağaca daha çox təfərrüat əlavə edəcəklərini ümid edirdilər. Amma Claire Fraser, Rockville Marylanddakı The Institute for Genomic Researchın başçısı "heç bir şey həqiqətdən bu qədər uzaq ola bilməzdi" deyir. Əksinə, (genetik) müqayisələr, həm RNT ağacıyla, həm də bir-birləriylə ziddiyyət içində olan bir çox fərqli həyat ağacı versiyasını ortaya çıxardı.³³

Qısacası, canlılar molekulyar səviyyədə araşdırıldıqca, təkamül nəzəriyyəsinin homologiya fərziyyələri bir-bir çökür. Amerikalı molekulyar bioloq Jonathan Wells, 2000-ci il çapı olan kitabında vəziyyəti belə yekunlaşdırır:

Fərqli molekullar üzərinə qurulan ağaclardakı uyğunsuzluqlar və molekulyar analizlər nəticəsində ortaya çıxan qəribə nəticələr, indi molekulyar filogenini böhrana sürülmüş vəziyyətdədir. ³⁴

Son illərdə quşların genetik quruluşu üzərinə aparılan tədqiqatlar da, təkamülçülərin genetik bənzərlik iddiasını tərsinə çevirir. Bunlardan biri, məşhur neyrobioyoloq Erich Jarvis və iş yoldaşlarının tapıntılarıdır. Jarvis və qrupu quşların

səsləndirməni necə öyrəndiklərini anlaya bilmək üçün 30-dan çox kolibri növü olan Braziliyada, 12 kolibrinin beyinini araşdırdılar. Quş, mahnı oxuduğunda aktiv hala gələn genin hərəkətini araşdırarkən, "zenk" adı verilən bir genin bu quşların beyinlərinin yeddi ayrı mərkəzində aktiv olduğu təsbit edildi. Bu xüsusiyyətin yalnız kolibrilərdə deyil, tutuquşularda və oxuyan sərçələrdə də olduğu ortaya çıxdı.³⁵

Bu məlumatlar əsasında elm adamları, insan və quş beyinləri arasında daha çox müqayisə etməyə başladılar. Ancaq insanlarla şimpanzelər arasındakı genetik bənzərlikləri təkamülə dəlil kimi təqdim etmək istəyən təkamülçülər, özləri üçün əleyhinə dəlil meydana gətirən istiqamətlərdə iş görülməsindən narahat oldular. Çünki indiyə qədər bu mövzuda edilən müqayisələr, meymunla insanın ortaq atadan gəldiyi nağılıni dəstəkləmək üçün edilən şərhlər idi. Quş və insanlar arasında genetik bir bənzərlik qurulması, təkamülçülərin bu günə qədər irəli sürdükləri saxta dəlilləri bir daha etibarsız etdi. Necə ki, özü də bir təkamülçü olan Erich Jarvis, təkamülçülərin baxış aspektindən qaynaqlanan və həqiqi araşdırmaları əngəlləyən bu doqmatik yanaşmanın, araşdırmalarını edərkən özü üçün əhəmiyyətli bir çətinlik meydana gətirdiyini belə ifadə edir:

İnsanlar və oxuyan sərçələr arasındakı əsl fərq, məməlilərin və quşların ümumi quruluş bənzərliyi xaricində, beyinin insanlarda quşlardan daha çox olmasıdır. Quşların beyinlərindəki səsləri təqlid edə bilmə quruluşları və insan beynindəki dil quruluşları arasındakı paralellik fərziyyəsini açıqlaya bilmək üçün əvvəlcə bunların beyinlərinin o qədər fərqli olduğunu iddia edən yüz illik doqmanı aşa bilməliyəm.³⁶

Təkamülçülərin bu narahatlığının səbəbi, bir kolibri ilə insan arasında ortaq ola biləcək bir genin, homologiya anlayışı ilə ziddiyyət təşkil edərək təkamül əleyhinə dəlil meydana gətirməsidir. Bu səbəblə, bu mövzudakı bir məlumatın ortaya çıxması mövzusunda istəksiz davranırlar. Halbuki, bu sahədə ediləcək araşdırmaların əsaslandırıcı olacağından Jarvis belə danışır:

Kolibri qədər insanlardan uzaq görünən bir canlı üzərində aparılan bu cür genetik təcrübələr bizim insan dilini anlamağımıza köməkçi olur... Bu DNT parçalarında danışan quşların beyinlərindən alınan genlərin 70–80%-ində insanlar və məməlilər ilə ortaq bənzərlik göstərən cəhətlərin olduğunu tapırıq.³⁷

Darvinistlərin təkamül nəzəriyyəsiylə əlaqədar fəaliyyətləri, işlərinə yaraya biləcəyini düşündükləri məlumatları bəzi media orqanlarının dəstəyi ilə təkamül dəlili kimi təqdim etməkdən başqa bir şey deyil. Hər sahədə olduğu kimi genetik bənzərliklər mövzusunda da yanlış məlumatlar verir, öz əleyhlərinə gördükləri məlumatları gündəmə gətirməməyə çalışır, qəsdli istiqamətləndirmələr edirlər. Molekulyar səviyyədə aparılan tədqiqatlar tərəfsiz olaraq qiymətləndirildiyində isə ortaya çıxan gerçək çox açıqdır: Heç bir orqanizm bir başqasının "atası" deyil, digərindən daha "primitiv" yaxud "inkişaf etmiş" də deyil. Bütün canlıları Allah ayrı–ayrı ən əskiksiz şəkildə, bir–birindən qüsursuz sistemlərlə birlikdə yaratmışdır.

Allah bu həqiqəti Quranda belə bildirir:

O, Xaliq, yoxdan Yaradan, Surətverən Allahdır. Ən gözəl adlar yalnız Ona məxsusdur. Göylərdə və yerdə olanların hamısı Onun şəninə təriflər deyir. O, Qüdrətlidir, Müdrikdir. (Həşr surəsi, 24)

3. Səsləri təqlid etməyi öyrənən quşlar meymunlardan daha üstün bir bacarıq sərgiləyirlər:

Bilindiği kimi, bir çox təkamülçü, şimpanzelərin insanlarla olan saxta qohumluq bağlarına dəlil təqdim edə bilmək məqsədiylə, şimpanzelərlə insanlar arasındakı bənzərlikləri təsbit etməyə çalışırlar. Ancaq şimpanzelərin dil və düşünmə qabiliyyətləri üzərində aparılan araşdırmalar, onların çox sadə bir işarə dili istifadə etdiklərini ortaya çıxarmışdır. Beləcə, təkamülçülərin meymunları danışmağı öyrənmə baxımından ən əlverişli heyvan olaraq göstərmə istiqamətindəki işləri isə xəyal qırıqlığı ilə nəticələnmişdir. Bu vəziyyət, şimpanzelər və insanlar arasında, təkamülçülərin xəyal etdiyi kimi bir əlaqə olmadığını bir daha gözlər önünə sərmişdir.

Sərf edilən o qədər zaman və əməyə qarşı nəticəsiz qalan şimpanzeləri danışdırma səyləri nə qədər yalın bir yanaşma içində olduqlarını göstərsə də, mətbuatda bu işlər təhrif edilərək təqdim edilir. Bunun son nümunələrindən biri Respublika Elm Texniki jurnalının 25 yanvar 2003 tarixli sayında "Şimpanze danışa bilirmi?" başlıqlı yazısı olmuşdur. Bu yazıda BBC online saytında yerləşən bir xəbərə əsaslanaraq, "Kanzi" adlı şimpanzeyə danışmaq öyrədildiyi irəli sürülürdü. Ancaq şimpanzenin çıxardığı səslərin "danışmaq" qabiliyyətiylə bir əlaqəsi yox idi.

Jared Tagliatela və Suya Savage–Rumbaugh adlı təkamülçü tədqiqatçılar, Kanzi adı verilən şimpanzenin bəzi davranışlar və obyektlər üçün fərqli səslər çıxardığını; "banan", "üzüm", "meyvə şirəsi" və "bəli" mənasını verən bu səsləri, fərqli məzmunlarda istifadə etməsinə baxmayaraq "bəli" sözünü heç bir şərtə dəyişdirmədiyini iddia edirlər. Eyni tədqiqatçılar, şimpanzenin bunu özünün öyrəndiyini irəli sürürlər.

Halbuki şimpanze danışa bilmir. İnsanların sahib olduğu "danışmaq" qabiliyyəti, müəyyən səsləri çıxarmaqdan ibarət deyil; anlayışların adlandırılması, qrammatika qaydalarına uyğun cümlələr qurulması kimi heç bir heyvan tərəfindən bacarılmayan və qaynağı da dil alimləri tərəfindən açıqlana bilməyən fəvqəladə xüsusiyyətləri ehtiva edir. Kanzinin təkrarən istifadə etdiyi sözlərin isə "danışmaq" olaraq qəbul edilə bilməyəcəyi açıqdır. Necə ki, eyni xəbərdə tənqidçilərin, səslərin dil olaraq təyin olunması üçün müəyyən bir söz sırasının lazım olduğunu söylədiyi ifadə edilir.

Bu nöqtədə təkamül nəzəriyyəsi adına bir ziddiyyət də ortaya çıxır; çünki səs çıxarma və təqlid etmə baxımından tutuquşuların ən az Kanzi qədər bacarıqlı olduğu qəti

bir gerçəkdir. Hətta tutuquşuların qabiliyyətləri ilə müqayisə edildiyində şimpanzelərin çıxardıqları səslər çox sadədir. Ancaq yenə də heç bir qəzətdə insan və tutuquşunun təkamüllü qohum olduğu istiqamətində bir xəbərə rast gəlinməz.

Bu mövzuda uzun illər işləmiş elm adamlarının obyektiv şərhləri, Kanzi nümunəsində görülən iddiaların bir xəyaldan ibarət olduğunu ortaya qoyur. Məşhur dil alimi Philip Lieberman, şimpanzelərə dil öyrətmə təcrübələrinin məhkum olduğu müvəffəqiyyətsizliyi belə vurğulayır:

17-ci əsrdən bu yana, heyvan pedaqoqları və tədqiqatçılar şimpanzelərə danışmaq öyrətməyə çalışmalarına baxmayaraq, bunu bacara bilən heç bir şimpanze olmamışdır. Əslində, bir şimpanzenin səs meydana gətirmə anatomiyası təməl olaraq bizimkindən fərqlidir. Şimpanzelər, beyinlərinin zəruri dil maneələri planlayıb bacara bildiyini fərz etsək belə, yenə də insan danışığının boğuş bənzərini çıxaracaqlar. Bunu edə bilmək üçün isə bizim beyinimizə sahib olmaları lazımdır. ³⁸

Göründüyü kimi, bir qisim quşların səsləri təqlid edə bilmə qabiliyyəti, təkamülçülərin əhəmiyyətli iddialarından biri olan, "təkamüllü soy ağacı" iddiasını bir başqa baxımdan da mənasız edir. Çünki insanla fiziki olaraq heç bir bənzərlik daşımayan bir tutuquşunun danışmaq kimi yüksək zəka tələb edən bir qabiliyyətə sahib olması, heç bir təkamüllü qəlibə uyğun gəlmir. Təkamülçülərə görə, saxta təkamüllü soy ağacında şimpanzelər insandan dərhal sonra yer almalıdırlar. Ancaq Allahın yaratdığı canlılardan biri olan danışan quşlar, göstərdikləri yüksək şüurla və səsləri təqlid etmə qabiliyyəti ilə təkamülçülərin bu iddialarını etibarsız edirlər.

Təkamül nəzəriyyəsinin müdafiəçiləri isə danışan quşların, nəzəriyyələri baxımından açıqlanması çox çətin bir mövzu olduğunun fərqləndirirlər. Təkamülçülər üçün bu mövzunun çətinlik meydana gətirən bir başqa istiqaməti də quş zəkasının mənşəyi ilə əlaqədardır: Quşlar, əgər təkamülün qarşıya qoyduğu kimi primatlardan daha az inkişaf etmişlərsə, çox kiçik beyinə sahib olmalarına baxmayaraq, xəyali təkamül ağacında özlərindən daha irəli olduqları irəli sürülən primatların sahib olmadığı bu xüsusiyyəti birdən-birə necə qazanmışlar? Məsələn, bir qarğa növü olan "Mynah" quşları da insan danışığını təqlid edə bilirlər. Lakin primatlar bunu edə bilməzlər. Təkamülçülər bu mövzuya açıqlıq gətirməyə çalışarkən, primatların danışmaları təqlid etmə qabiliyyətlərinin olmadığını, qırtlaq quruluşlarındakı fərqliliyə bağlayırlar. Ancaq bu heç bir şəkildə yetərli bir açıqlama deyil. Quşların da qırtlaq quruluşları insana qətiyyən bənzəməz, ancaq Allahın onlara verdiyi qabiliyyət sayəsində, insan danışıklarını rahatlıqla təqlid edə bilirlər. Təkamülçülərin bu iddiasının etibarsızlığını Cambridge Universiteti zooloqlarından və sahəsində tanınmış bir nüfuz sahibi olan W. H. Thorpe bu şəkildə ifadə edir:

Burada deyilə biləcək tək şey, insan danışığını təqlid etmə mövzusunda quşların səsləndirmə orqanlarının çox açıq bir şəkildə şimpanze yaxud qorilladan daha az uyğun olduğudur. Məncə ... əgər bir quş qırtlağını (syrinx) indiyə qədər onu ilk dəfə görə bir

qırtlaq mütəxəssisinə göstərsəniz və ona "Belə bir qırtlağa sahib canlı necə danışa bilər?" deyə soruşsanız, buna: **"Qəti olaraq qeyri-mümkündür" deyə cavab verəcək.** ³⁹

Görüldüyü kimi, Allahın bir qisim quşlara verdiyi bu qabiliyyət, təkamülçü şərtləri etibarsız edən əhəmiyyətli nümunələrdəndir. Qırtlaq quruluşları nə qədər fərqli olursa olsun, Allah, bu quşları danışmağa əlverişli şəkildə yaratmışdır və bəhs edilən quşlar insanları heyrətə salacaq şəkildə dəqiq danışa bilirlər. Unutmamaq lazımdır ki, Rəbbimiz, bənzərsiz yaradan və dilədiyinə "nitqi verib danışdırandır." (Fussilət surəsi, 21)

4. Səsləri təqlid etməyi öyrənən quşlar meymunlardan daha üstün bir zəka sərgiləyirlər:

Daha əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi, təkamülçülər qurduqları ssenarini meymunlarla insanların ortaq atadan gəldikləri şəkildə təyin etmişlər. Ancaq heç bir elmi dəlilə əsaslanmayan bu ön qəbul ziddiyyətlərlə doludur və saxta təkamül soy ağacını bir başqa baxımdan daha etibarsız edir. Təkamülçülər, insanın ən yaxın qohumunun şimpanzelər olduğu fərziyyəsiylə yola çıxdıqları üçün, şimpanzelərlə insan arasında davranış baxımından da bənzərliklər qurmağa çalışırlar. Beləliklə, zəka baxımından insana ən yaxın canlının şimpanze olduğu təəssüratını verməyə çalışırlar. Halbuki, şimpanzenin insandan sonra ən ağıllı canlı olduğu fikrini çürüdən bir çox canlı vardır.

Buna bir nümunə "Alex" adında boz Afrika tutuquşusunun yetişdiricisi olan professor Irene Pepperbergin təsbitləridir. Cisimlərlə oynamağın və danışmağın uzun zamanlar yalnız insanlara xas xüsusiyyətlər olduğu düşünülmüşdür. Pepperbergin bu mövzudakı müşahidələri belədir:

... uşaqlar sözləri 22 aylıq ikən birləşdirməyə başlayırlar... Bu səbəblə, yalnız "peçenye" və "süd" sözlərini tanımaqla deyil, eyni zamanda "süd istəyirəm" yaxud "daha çox peçenye" deyə bilirlər... Ayrıca, bu birləşdirmə davranışını oyuncaqlarıyla fiziki birləşdirmələr edərkən də istifadə edirlər. Beləcə, stəkanları düzöldükləri ölçülərə görə götürməyə başlayırlar və bunun kimi digər nümunələr də var. ⁴⁰

Hadisələrlə səslər arasında əlaqə qurma qabiliyyətinin tutuquşularda da görülməsi Pepperbergin Amerika Elm İnkişaf etdirmə Dərnəyindəki bir yığıncaqda bu sözləri istifadə etməsinə səbəb olmuşdur:

Səsli və fiziki birləşdirmə davranışlarının eyni anda ortaya çıxması primatların beyinlərindəki bölgələrdən törəyən tək primatlara xas bir xüsusiyyət olaraq düşünüldü. Bu xüsusiyyəti primatlardan çox uzaq olan heyvanlarda tapmaq həyəcan vericidir. ⁴¹

Görüldüyü kimi, təkamülçülərin yalnız primatlara xas olduğunu irəli sürdükləri bir xüsusiyyətin, xəyali təkamül soy ağacında tamam ayrı bir qolda olan tutuquşularda da olması, təkamül baxımından böyük bir çıxılmaz vəziyyətdir. Tutuquşuların və digər bəzi

quş cinslərinin bu cür kompleks bir beyin tutumuna sahib olması bütün təkamül sxemlərini etibarsız edir. Nə təkamülçülərin qarşıya qoyduğu kimi kiçikdən böyüyə doğru inkişaf edən beyin tutumları mövcuddur, nə də primatlar insanların atasıdır.

Üstəlik, təbiətdə ağıllı davranışlar göstərən bir çox növ vardır. Məsələn, qunduzlar axıntıya qarşı hidrodinamik baxımdan ideal ölçülərə sahib anbarlar meydana gətirərək evlər düzəldə bilir, termitlər xüsusi ventilyasiya kanallarına sahib nəhəng evlər inşa edə bilir, bal arıları həndəsə və riyaziyyat biliyinə əsaslanan pətəklər inşa edə bilirlər. Belə kompleks davranışlar reallaşdırmalarına baxmayaraq bütün bu canlılar kiçik beyinlərə sahibdirlər. Bu möcüzəvi davranışlara son bir nümunəni, Oxford Universiteti laboratoriyasında araşdırılan Betty adlı bir qarğanın etdikləri meydana gətirir.

Betty heç bir istiqamətləndirmə olmadan metal çubuğu bir məqsədə xidmət edəcək şəkildə bükərək alət halına gətirmişdir. Qarğa dərin bir qabın dibində olan yeməyə dimdiyiylə çata bilməyincə, laboratoriyada öz tapdığı metal çubuğun ucunu büküb qarmaq halına salmışdır. Daha sonra metal çubuğu istifadə edərək yeməyi asanlıqla çölə çıxarmışdır. Burada elm adamlarını heyretə salan əhəmiyyətli bir nöqtə vardır. Betty, daha əvvəl heç qarşılaşmadığı bir vəsaitin boyu və elastikliyiylə işə yarayan olduğunu anlaya bilmişdir. Elastik vəsaiti tam da məqsədə uyğun şəkildə bükməyi bacarmışdır. Bettyin bu müvəffəqiyyətinin təsadüf olub-olmadığını görmək istəyən elm adamları qarğanı test etdiklərində 10 sınaqdan 9-unda eyni müvəffəqiyyəti görmüşlər.

Elm adamları kiçik beyninə baxmayaraq, Bettyin şimpanzelərdən daha üstün bir zəka səviyyəsi ortaya qoyduğunu ifadə etmişlər. Darvinist ön mühakimlərini qoruyan BBC, mövzuyla əlaqədar olaraq "Betty ən yaxın qohumlarımızı utandırdı" şərhini etmişdir. Bir başqa sözlə, Betty, təkamülçülərin zəkanın mənşəyiylə əlaqədar qəbullarını alt-üst etmişdir. Bettyi araşdıran Oxfordlu elm adamı Alex Kacelnik bu şərhini etmişdir:

Heyvanlar arasında ən ağıllı olanların primatlar olduqlarını düşünürük, çünki bizə ən yaxın növü onlar meydana gətirir. Ancaq bu heyvan (Betty) görmüş olduğumuz hər hansı bir primattan daha ağıllıdır. ⁴²

Betty, "ağıllı" davranışlar sərgiləyən bir çox quşdan sadəcə biridir. Bu mövzuda elm dünyasında edilən daha çox sayda iş vardır. Bu açıq bir həqiqətdir ki, şimpanzelərin zəkasından danışan və sonra da bunu insanla şimpanzələr arasında bir qohumluq olduğu iddiasına dayaq kimi göstərən hər açıqlama səhvdir.

Heyvanların davranışlarının qaynağı nə olursa olsun, təkamül iddiaları bu xüsusiyyətlər qarşısında çarəsiz qalır. Bir çox quşun davranışları genetik quruluşlarında doğuşdan təyin olunmuşdur. Lakin belə bir vəziyyətdə bu davranışları quşların genlərinə kimin kodlaşdırdığı sualı ağıla gəlir. Təkamülçülərin bu davranışlara instinkt demələri bu sualı yenə cavabsız qoyur. Çünki bu davranışlar quşlara Allahın ilhamıdır və instinkt kimi nə olduğu naməlum anlayışlarla açıqlana bilməz. Bir neçə quş növündə görülən sonradan öyrənməyə əsaslanan davranışlar isə, təkamülçülərin instinkt deyib keçə bilmədikləri bir

başqa çıxılmaz vəziyyətdir. Tutuquşular kimi danışmağı öyrənə bilən quşlarda müşahidə edilən heyrətamiz şüurlu davranışlar da, Allahın onlara ilhamıdır.

NƏTİCƏ

Bu kitabda Allahın yaratdığı möcüzəvi canlılardan biri olan "səsləri təqlid edə bilən quşlar"dan danışdıq. Eşitdikləri səsləri təqlid edə bilmək, danışa bilmək üçün sahib olmaları lazım olan mexanizmin mükəmməlliyinə şahidlik etdik. İnsan belə zəkaca açıq üstünlüyünə baxmayaraq çox vaxt başqa səsləri və ya danışmaları təqlid etməkdə çətinlik çəkərkən, bu kiçik quşların eşitdikləri bir çox səsi qüsursuz təqlid edə bilmələri, danışmaq qabiliyyəti göstərmələri şübhəsiz fəvqəladə bir vəziyyətdir. Araşdırmalar nəticəsində əldə edilən elmi tapıntılar, quşlardakı bu mükəmməl mexanizmin qüsursuz bir dizaynın əsəri olduğunu ortaya qoyur. Allahın üstün elm və sənəti, yaratdığı varlıqlarda göstərdiyi ehtişam heç bir hiyləgər nəzəriyyə ilə örtülə bilməyəcək qədər açıqdır. Tutuquşular, tovuz quşları, rəngarəng tutuquşular, dalğalı tutuquşular və daha saymaqla, hətta ümumiləşdirmə etməklə bitirə bilməyəcəyimiz qədər bir çox canlı, təsadüf iddialarını yalanlayır, hər an hər dəqiqə özlərini yaradan Rəbbimizin sonsuz gücünü sərgiləyirlər.

Kitabın müxtəlif hissələrində toxunduğumuz kimi darvinistlər, bu mükəmməl sistemi təsadüflərlə açıqlamaqda israr edirlər. Darvinist zehniyyətə görə, ətrafımızda gördüyümüz bütün canlılar, bu canlıların sərgilədikləri bütün qabiliyyətlər, hər cür estetika və gözəllik kor təsadüflərin əsəridir. Halbuki, həyatın və canlıların hər anına hakim olan şüur və dizaynın təsadüflərlə açıqlanması heç bir şəkildə mümkün deyil. Darvinistlərin bu açıq həqiqəti görə bilməmələri, daha doğrusu görmələrinə baxmayaraq qəbul etməmələri isə tamamilə ideolojidir. Bu kəslərin təkamül nəzəriyyəsinə olan bağlılıqları, bəhs edilən nəzəriyyənin həyatın mənşəyini açıqladığını eşitdikləri inanandır. Təkamülün həyatın mənşəyini açıqlaya bilmədiyini qəbul etmələri isə, geriyə qalan tək və doğru alternativ, yəni "yaradılış həqiqətini" qəbul etmələri mənasını verəcək. Bu da, darvinizmin və bağlı olduğu materialist ideologiyanın tamamilə çökməsi deməkdir.

Unutmamaq lazımdır ki, ətrafımızda minlərlə nümunəsini gördüyümüz – darvinistlərin şiddətlə görməzlikdən gəldikləri– Allahın yaradış möcüzələri, inkarçıların yanlış fəlsəfələrini yerlə bir edəcək əhəmiyyətli dəlillərdir. Canlılardakı möhtəşəm quruluşu və kainatdakı fəvqəladə tarazlığı görə vicdan sahibi hər insan, bunları var edən gücün, üstün və hakim olan Rəbbimiz olduğunu açıq şəkildə görəcək. Beləcə, təxminən 1.5 əsrdə dünyanı aldadan darvinizm və buna görə materialist fəlsəfə yıxılacaq, insanlar Allahın varlığını qavrayacaq və Rəbbimizin dilədiyi gözəl əxlaqa görə yaşamağa başlayacaqlar. Darvinizmin təməlini meydana gətirdiyi batil fikir sistemi, Allahın **"Xeyr, Biz haqqı batilin üstünə atarıq və o da onun işini bitirər. Bir anda (batilin) yox olub getdiyini görürsünüz..."** (Ənbiya surəsi, 18) ayəsində bildirdiyi kimi tamamilə yox olacaq.

1– R. C. Sproul, Not A Chance, The Myth of Chance in Modern Science & Cosmology, Baker Books, 3-cü nəşr, USA, 1997, s. 9.

2– R. C. Sproul, Not A Chance, The Myth of Chance in Modern Science & Cosmology, Baker Books, 3. baskı, USA, 1997, s. 8; [Jaki, God and the Cosmologists, s. 149; Pierre Delbet, La Science et la réalité, Paris: Flammarion, 1913, s. 238].

3– William Dembski, Mere Creation, Science, Faith & Intelligent Design, InterVarsity Press, USA, 1998, s. 194.

4– Irene Maxine Pepperberg, The Alex Studies, Harvard University Press, England, 1999, ss. 46–47.

5– <http://www.linguistlist.org/~ask-ling/archive-1997.10/msg01480.html>.

6– http://www.eeb.uconn.edu/courses/Ornithology/EEB281_1_Vocalizations.htm.

7– Lesley J. Rogers & Gisela Kaplan, Songs, Roars and Rituals, Communication In Birds, Mammals and Other Animals, USA, 2000, s.81.

8–

<http://instruct1.cit.cornell.edu/courses/bionb424/students/mdr17/neurophysiology.html>.

9– (<http://www.earthlife.net/birds/hearing.html>)

10– Theodore Xenophon Barber, Phd., The Human Nature of Birds, USA, 1993, s. 36.

11– Theodore Xenophon Barber, Phd., The Human Nature of Birds, USA, 1993, s. 37.

12– <http://www.alexfoundation.org/research/articles/birdsusa.html>; Irene M. Pepperberg, Ph.D., Robyn J. Bright, Birds, USA, 1990 Annual.

13– <http://www.alexfoundation.org>.

14– Lesley J. Rogers & Gisela Kaplan, Songs, Roars and Rituals, Communication In Birds, Mammals and Other Animals, USA, 2000, s. 72.

15– Irene Maxine Pepperberg, The Alex Studies, Harvard University Press, England, 1999; <http://www.alexfoundation.org/research/articles/harvard/harvard.html>.

16– "Parrots may be smart as chimps and dolphins", The Augusta Chronicle; http://www.augustachronicle.com/stories/110897/tech_parrots.html.

17– Lesley J. Rogers & Gisela Kaplan, Songs, Roars and Rituals, Communication In Birds, Mammals and Other Animals, USA, 2000, s. 71.

18– http://luscinia.biologie.fu-berlin.de/research/maintop/memory_eng.html.

- 19– Theodore Xenophon Barber, Phd., *The Human Nature of Birds*, USA, 1993, s.10.
- 20– Lesley J. Rogers & Gisela Kaplan, *Songs, Roars and Rituals, Communication In Birds, Mammals and Other Animals*, USA, 2000.
- 21– Theodore Xenophon Barber, Phd., *The Human Nature of Birds*, USA, 1993, s. 4.
- 22– Theodore Xenophon Barber, Phd., *The Human Nature of Birds*, USA, 1993, ss. 79–80.
- 23– Theodore Xenophon Barber, Phd., *The Human Nature of Birds*, USA, 1993, s. 80.
- 24– Theodore Xenophon Barber, Phd., *The Human Nature of Birds*, USA, 1993, s. 34.
- 25– Lesley J. Rogers & Gisela Kaplan, *Songs, Roars and Rituals, Communication In Birds, Mammals and Other Animals*, USA, 2000, ss. 78–79.
- 26– http://whalonlab.msu.edu/Student_Webpages/Bird_song/page.
- 27– http://whalonlab.msu.edu/Student_Webpages/Bird_song/page.
- 28– <http://www.dukemagazine.duke.edu/dukemag/issues/111201/brain.html>.
- 29– <http://www.dukemagazine.duke.edu/dukemag/issues/111201/brain.html>.
- 30– <http://www.dukemagazine.duke.edu/dukemag/issues/111201/brain.html>.
- 31– William Fix, *The Bone Peddlers: Selling Evolution*, Macmillan Publishing Co., New York, 1984, s. 189.
- 32– Coates M. 1991. New palaeontological contributions to limb ontogeny and phylogeny. In: J. R. Hinchcliffe (ed.) *Developmental Patterning of the Vertebrate Limb* 325–337. New York: Plenum Press; Coates M. I. 1996. The Devonian tetrapod *Acanthostega gunnari* Jarvik: postcranial anatomy, basal tetrapod interrelationships and patterns of skeletal evolution. *Transactions of the Royal Society of Edinburgh* 87: 363–421
- 33– Elizabeth Pennisi, "Microbes, Immunity, and Disease: Is It Time to Uproot the Tree of Life?" *Science*, cild 284, nömrə 5418, 21 May 1999, ss. 1305–1307.
- 34– Jonathan Wells, *Icons of Evolution*, Regnery Publishing, 2000, s. 51.
- 35– <http://www.icb.ufmg.br/~lbem/aulas/grad/tge/biodiv/birdslanguage.html>
- 36– <http://www.dukemagazine.duke.edu/dukemag/issues/111201/brain2.html>.
- 37– <http://www.dukemagazine.duke.edu/dukemag/issues/111201/brain.html>.
- 38– Philip Lieberman, "Peak Capacity," *The Sciences*, cild 37, Noyabr–Dekabr 1997, s. 27.

39- <http://members.aol.com/rmallott2/origin.htm> ; The Origin of Language: The General Problem, Cracow, 1986; Thorpe, W.H., "Animal vocalisation and communication. In Brain Mechanisms Underlying Speech and Language", Grune & Stratton, New York, 1967, ss. 1-12.

40-

http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/sci_tech/2002/boston_2002/1821654.stm.

41-

http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/sci_tech/2002/boston_2002/1821654.stm.

42-

http://www.reuters.com/news_article.jhtml;jsessionid=ULR5HJFNPM2KICRBAEZSFEY?type=search&StoryID=1311577.

43- Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, Marcel Dekker, New York, 1977, s. 2.

44- Alexander I. Oparin, Origin of Life, Dover Publications, New York, 1936, 1953 (yeni nəşr), s. 196.

45- "New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life", Bulletin of the American Meteorological Society, cild 63, Noyabr 1982, ss. 1328-1330.

46- Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, s. 7.

47- Jeffrey Bada, Earth, Fevral 1998, s. 40.

48- Leslie E. Orgel, "The Origin of Life on Earth", Scientific American, cild 271, Oktyabr 1994, s. 78.

49- Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 189.

50- Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 184.

51- B. G. Ranganathan, Origins?, The Banner Of Truth Trust, Pennsylvania, 1988.

52- Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 179.

53- Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", Proceedings of the British Geological Association, cild 87, 1976, s. 133.

54- Douglas J. Futuyma, Science on Trial, Pantheon Books, New York, 1983, s. 197.

55- Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, To plinger Publications, New York, 1970, 75-94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", Nature, cild 258, s. 389.

56– J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", Scientific American, Dekabr 1992.

57– Alan Walker, Science, cilt 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, J. B. Lipincott Co., New York, 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, cild 3, Cambridge University Press, Cambridge, 1971, s. 272.

58– Time, Noyabr 1996.

59– S. J. Gould, Natural History, cild 85, 1976, s. 30.

60– Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, Toplinger Publications, New York, 1970, s. 19.

61– Richard Lewontin, "The Demon–Haunted World", The New York Review of Books, 9 Yanvar 1997, s. 28.

62– Malcolm Muggeridge, The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, s. 43.

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini inkar etmək məqsədilə irəli sürülmüş, ancaq uğursuzluqla nəticələnmiş elmdən kənar cəfəngiyatdan başqa bir şey deyil. Canlıların cansız maddələrdən təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çox möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən sübut edilməsi ilə və təkamül prosesinin əsla baş vermədiyini göstərən 350 milyona yaxın fosilin tapılması ilə süqut etmişdir. Beləliklə, Allah'ın bütün kainatı və canlıları yaratdığı elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsini dirçəltmək üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat sadəcə elmi həqiqətlərin təhrif olunmasına, tərəfli şərhinə, elm adı altında söylənilən yalan və saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizlətmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixində ən böyük xəta olması son 20–30 il ərzində elm dünyasında getdikcə daha ucadan dilə gətirilir. Xüsusilə 1980–ci illərdən sonra aparılan tədqiqatlar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu üzə çıxarmış və bu həqiqət bir çox elm adamı tərəfindən dilə gətirilmişdir. ABŞ–da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrlə məşğul olan bir çox elm adamı darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılışla açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutundan və yaradılış dəlillərindən digər bir çox əsərimizdə bütün elmi təfərrüatları ilə bəhs etmişik və etməyə davam edirik. Ancaq əhəmiyyəti baxımından mövzudan burada da bəhs etməkdə fayda var.

Darvini məhv edən çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixi qədim yunanlara gedib çıxan bir təlim olmasına baxmayaraq, XIX əsrdə hərtərəfli şəkildə irəli sürüldü. Nəzəriyyəni elm dünyasının gündəminə gətirən ən mühüm irəliləyiş Çarlz Darvinin 1859–cu ildə nəşr edilən “Növlərin mənşəyi” adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı müxtəlif canlı növlərini Allah'ın ayrı–ayrı yaratdığına qarşı çıxırdı. Darvinin fikrincə, bütün növlər orta q əcdaddan törəmiş və zaman ərzində kiçik dəyişikliklərlə müxtəlifləşmişdilər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, sadəcə bir məntiq yeritmə idi. Hətta Darvin kitabındakı “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” başlıqlı uzun bölmədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyə bir çox mühüm suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin qarşısındakı çətinliklərə inkişaf edən elmin üstün gələcəyinə, yeni elmi kəşflərin nəzəriyyəsini gücləndirəcəyinə ümid edirdi. Bunu kitabında tez–tez

bildirirdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin əsas iddialarını bir-bir əsassız qoydu.

Darvinizmin elm qarşısındakı məğlubiyyətini üç əsas başlıq altında təhlil etmək olar:

Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını əsla açıqlaya bilmir.

Nəzəriyyənin irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin, əslində, təkamül xarakterinə malik olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

Fosillər təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının tam əksini göstərir.

Bu bölmədə bu üç əsas başlığı əsaslı təhlil edəcəyik.

Keçilməz ilk pillə: həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl dünyada fantastik şəkildə təsadüfən meydana gələn bircə canlı hüceyrədən törədiklərini iddia edir. Bircə hüceyrənin milyonlarla kompleks canlı növünü necə əmələ gətirməsi və əgər həqiqətən bu cür təkamül baş vermişsə, nə üçün izlərinin fosillərdə tapılmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül prosesinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Həmin ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi cahilliklə yaradılışı inkar etdiyinə görə, həmin ilk hüceyrənin heç bir plan və nizam olmadan təbiət qanunları çərçivəsində təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Yəni bu nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddə kortəbii təsadüflər nəticəsində ortaya canlı hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən təməl biologiya qanunlarına zidd iddiadır.

Həyat həyatdan gəlir

Darvin kitabında həyatın mənşəyindən heç bəhs etməmişdi. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə quruluşa malik olduqlarını fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri "spontane generation" adlı nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddələrin təsadüfən birləşərək canlı varlıq əmələ gətirməsinə inanırdılar. Bu dövrdə həşəratların yemək artıqlarından, siçanların da buğdadan əmələ gəlməsi geniş yayılmış düşüncə idi. Bunu sübut etmək üçün qəribə təcrübələr aparılmışdı. Çirkli əsginin üstünə bir az buğda qoyulmuş və bir müddət sonra bu qarışıqdan siçanların əmələ gəlməsini gözləmişdilər.

Ətin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törədiyinə dəlil hesab edilirdi. Lakin daha sonra məlum olacaqdı ki, ətin üstündəki qurdlar öz-özlərindən əmələ

gəlmirlər, milçəklərin gətirib qoyduğu gözlə görülməyən sürfələrdən çıxırdılar. Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən əmələ gəlməsi inancı elm dünyasında geniş şəkildə qəbul edilirdi.

Lakin Darvinin kitabının nəşr edilməsindən beş il sonra məşhur fransız biolog Lui Paster təkamülə əsas verən bu inancı qəti şəkildə təkzib etdi. Paster apardığı uzun elmi fəaliyyət və təcrübələrdə gəldiyi nəticəni belə şərh etmişdi:

“Cansız maddələrin həyatı əmələ gətirməsi iddiası artıq qəti şəkildə tarixə gömülmüşdür”. (*Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2*)

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarları Pasterin kəşflərinə uzun müddət qarşı çıxdılar. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin mürəkkəb quruluşunu üzə çıxardıqca həyatın öz-özünə əmələ gəlməsi iddiasının əsassızlığı daha da açıq şəkil aldı.

XX əsrdəki nəticəsiz səylər

XX əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunun tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus biolog Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930–cu illərdə irəli sürdüyü bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini sübut etməyə çalışdı. Ancaq bu fəaliyyətlər uğursuzluqla nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etməli olacaqdı:

“Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamilə əhatə edən ən qaranlıq nöqtədən ibarətdir”. (*Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh. 196*)

Oparinin yolunu davam etdirən təkamülçülər həyatın mənşəyi problemini həll etmək üçün təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stenli Miller tərəfindən 1953–cü ildə aparıldı. Miller ibtidai atmosferdə mövcud olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübədə birləşdirdi və bu qarışıqca enerji verərək zülalları təşkil edən bir neçə üzvi molekul (amin turşusu) sintezlədi.

O illərdə təkamüllə bağlı mühüm mərhələ kimi tanıtılan bu təcrübənin əsassız olduğu və təcrübədə tətbiq edilən atmosferin yer şərtlərindən çox fərqli olduğu sonrakı illərdə üzə çıxacaqdı. (*“New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life”, Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, səh. 1328–1330*)

Uzun sükutdan sonra Millerin özü də tətbiq etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7*)

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün XX əsr boyu göstərilən bütün təkamülçü səylər uğursuzluqla nəticələndi. San Diyeqo Skrips İnstitutundan məşhur

geokimyacı Cefri Bada təkamülçü “Earth” jurnalında 1998–ci ildə dərc edilən bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

“Bu gün XX əsr arxada qoyarkən hələ də XX əsrin başlanğıcındakı ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı–qarşıyıyıq: həyat yer üzündə necə başlayıb”. (*Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, səh. 40*)

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamülçülərin həyatın mənşəyi ilə bağlı bu qədər çıxılmaz vəziyyətə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə hesab etdikləri canlıların bu qədər mürəkkəb quruluşa malik olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanın hazırladığı bütün texnoloji məhsullardan daha mürəkkəbdir. Belə ki, bu gün dünyanın ən qabaqcıl laboratoriyalarında belə cansız maddələr birləşdirilərək nəinki canlı hüceyrə, hətta hüceyrəyə aid bircə zülal da hasil etmək mümkün deyil.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazımlı şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlanmayacaq qədər çoxdur. Lakin bunu açıqlamağa heç ehtiyac yoxdur. Təkamülçülər hələ hüceyrə səviyyəsinə çatmadan çıxılmaz vəziyyətə düşürlər. Çünki hüceyrənin əsasını təşkil edən zülalların təsadüfən sintezlənmə ehtimalı riyazi cəhətdən sıfırdır.

Bunun ən əsas səbəbi budur ki, bir zülalın əmələ gəlməsi üçün başqa zülallar da olmalıdır. Bu səbəb bir zülalın təsadüfən əmələgəlmə ehtimalını tamamilə aradan qaldırır. Ona görə, təkəcə bu fakt təkamülçülərin təsadüf iddiasını təkzib etmək üçün kifayətdir. Mövzunun əhəmiyyətini qısaca açıqlayaq:

- Fermentlər olmasa, zülal sintezlənmə bilməz, fermentlər də zülaldır.
- Bircə zülalın sintezlənməsi üçün 100–ə yaxın hazır zülal olmalıdır. Ona görə, zülalların olması üçün zülallar lazımdır.
- Zülalları sintezləyən fermentləri DNT hazırlayır. DNT olmasa, zülal sintezlənmə bilməz. Ona görə, zülalların əmələ gəlməsi üçün DNT də lazımdır.
- Zülal sintezlənmə prosesində hüceyrədəki bütün orqanoidlərin mühüm funksiyaları var. Yəni zülalların əmələ gəlməsi üçün tam funksional hüceyrə bütün orqanoidləri ilə birlikdə mövcud olmalıdır.

Hüceyrənin nüvəsində yerləşən, genetik məlumat daşıyan DNT molekulu isə informasiya bankıdır. İnsan DNT–sindəki informasiyanı kağıza köçürmək istəsək, hər biri 500 səhifədən ibarət 900 cildlik kitabxana ortaya çıxar.

Burada çox maraqlı dilemma da var: DNT ancaq bir sıra xüsusi zülalların (fermentlərin) köməyi ilə qoşalaşa bilər. Amma bu fermentlər də ancaq DNT–dəki informasiya əsasında sintezlənir. Bir–birlərindən asılı olduqlarına görə, DNT–nin

qoşalaşması üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdır. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəlməsi ssenarisini çıxılmaz vəziyyətə salır. San Diyeqo Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü prof. Lesli Orsel “Scientific American” jurnalının 1994-cü il oktyabr sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Olduqca kompleks quruluşa malik olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda təsadüfən əmələ gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Ancaq bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Ona görə, insan məcburən həyatın kimyəvi yollarla meydana gəlməsinin tamamilə qeyri-mümkün olduğu nəticəsinə gəlir”. (*Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, c. 271, Ekim 1994, səh. 78*)

Şübhəsiz ki, əgər həyatın kortəbii təsadüflərlə öz-özünə meydana gəlməsi mümkün deyilsə, onda həyatın yaradıldığı qəbul edilməlidir. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı inkar etmək olan təkamül nəzəriyyəsini açıq-aydın əsassız edir.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvinin nəzəriyyəsini əsassız edən ikinci əsas cəhət nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri kimi irəli sürdüyü iki anlayışın da, əslində, heç bir təkamül gücünə malik olmamasıdır.

Darvin irəli sürdüyü təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizmi ilə əlaqələndirmişdi. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə başa düşülür: “Növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...”

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir, təbiətdəki həyat uğrunda mübarizədə təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qalacağı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhlükəyə məruz qalan bir maral sürüsündə daha sürətlə qaçan marallar həyatda qalacaq. Beləliklə, maral sürüsü sürətlə qaçan və güclü fərdlərdən ibarət olacaq. Amma bu mexanizm maralların təkamül keçirməsinə səbəb olmaz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Ona görə, təbii seçmə mexanizmi heç bir təkamül gücünə malik deyil. Darvin də bu həqiqəti anlamışdı və “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında: **“Faydalı dəyişikliklər baş vermədikcə təbii seçmə heç bir şey edə bilməz”**, – demək məcburiyyətində qalmışdı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184*)

Lamarkın təsiri

Bəs bu faydalı dəyişikliklər necə baş verə bilərdi? Darvin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı çərçivəsində bu suala Lamarka əsaslanaraq cavab verməyə çalışmışdı. Darvindən

əvvəl yaşamış fransız bioloq Lamarka görə, canlılar həyatları boyu keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllərə ötürürlər, nəsildən-nəsllə toplanan bu xüsusiyyətlər nəticəsində yeni növlər meydana gəlir. Məsələn, Lamarkın fikrincə, zürafələr ceyranlardan törəyiblər, hündür ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsildən-nəsllə boyunları uzanmışdır.

Darvin də buna bənzər misallar çəkmiş, məsələn, "Növlərin mənşəyi" kitabında qida tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların tədricən balinalara çevrildiyini iddia etmişdi. (B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Lakin Mendelin kəşf etdiyi və XX əsrdə inkişaf edən genetik elmi ilə qəti şəkildə sübut edilən genetik qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsillərə ötürülməsi əfsanəsini məhv etdi. Beləliklə, təbii seçmə "təkbaşına" və tamamilə təsirsiz mexanizm olaraq qaldı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər isə bu vəziyyətə bir çıxış yolu tapmaq üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha geniş yayılmış adı ilə neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçmənin yanına faydalı dəyişiklik səbəbi kimi mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici amillər və ya transkripsiya xətaləri nəticəsində əmələ gələn pozulmaları əlavə etdi. Bu gün də elmi cəhətdən əsassız olduğunu bilmələrinə baxmayaraq, darvinistlər neodarvinist modeli müdafiə edirlər. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün, onların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi saysız-hesabsız mürəkkəb orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini iddia edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz qoyan bir açıq elmi həqiqət var: mutasiyalar canlıları təkmilləşdirmirlər, əksinə, hər zaman canlılara zərər verirlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Bu molekula olan hər hansı təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G. Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

"Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərliyə gətirib çıxarırlar. Çox nadir meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdir. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli təsir meydana gətirməyəcəyini sübut edir. Yüksək dərəcədə xüsüləşmiş orqanizmdə meydana gələn təsadüfi dəyişiklik ya təsirsiz, ya da zərərli olur. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişiklik qol saatını təkmilləşdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verər və ya ən yaxşı halda təsir etməz. Bir zəlzələ bir şəhəri daha yaxşı hala salmaz, onu məhv edər". (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 179*)

Bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı təkmilləşdirən mutasiya müşahidə edilməyib. Bütün mutasiyaların zərərli olması aşkar edilib. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi kimi göstərdiyi mutasiyalar, əslində, canlıları sadəcə məhv edən, şikəst edən genetik hadisələrdir (insanlarda mutasiyanın ən çox rast gəlinən təsiri xərçəngdir). Əlbəttə, məhvedici mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seçmə isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, tək başına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə, təkamül deyilən xəyali proses də baş verməyib.

Fosillər: ara–keçid formalardan əsər–əlamət yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi prosesin baş vermədiyinin ən açıq göstəricisi isə fosillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir–birlərindən törəyiblər. Əvvəlcədən mövcud olan bir canlı növü zaman ərzində digərinə çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə əmələ gəlmişlər. Nəzəriyyəyə əsasən, bu çevrilmə yüz milyon illər davam edən uzun dövrü əhatə etmiş və mərhələ–mərhələ irəliləmişdir. Bu təqdirdə iddia edilən uzun çevrilmə prosesi zamanı saysız–hesabsız ara növlər əmələ gəlməli və yaşamalıdılar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən canlı xüsusiyyətlərini qazanmış yarı–balıq, yarı–sürünən canlılar yaşamalıdır və ya sürünən xüsusiyyətlərini daşıyan, bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanmış sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır. Bunlar bir keçid prosesində olduqları üçün şikəst, yarımçıq, qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadığına inandıqları bu nəzəri məxluqları “ara–keçid forması” adlandırırlar.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların sayı və növü milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların qalıqlarına mütləq fosil izlərində rast gəlinməlidir. Darvin “Növlərin mənşəyi”ndə bunu belə açıqlamışdır:

“Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, növləri bir–biri ilə əlaqələndirən saysız–hesabsız ara–keçid növləri keçmişdə mütləq yaşamalıdır... Onların yaşadığının dəlilləri də sadəcə fosil qalıqları arasında tapıla bilər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Ancaq bu sətirləri yazan Darvin ara–keçid formaların heç cür tapılmadığını bilir və bunun nəzəriyyəsi üçün böyük problem olduğunu görürdü. Ona görə, “Növlərin mənşəyi” kitabının “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” (Difficulties on Theory) adlı bölməsində belə yazmışdı:

“Əgər, həqiqətən, növlər digər növlərdən yavaş dəyişikliklərlə törəyibsə, nə üçün saysız–hesabsız ara–keçid formasına rast gəlmirik? Nə üçün bütün təbiət qarmaqarışlıq vəziyyətdə deyil, məhz yerli–yerindədir? Saysız–hesabsız ara–keçid forması olmalıdır, bəs

nə üçün yer üzünün çoxsaylı təbəqələrində onları tapmırıq?... Nə üçün hər geoloji forma və hər təbəqə belə qalıqlarla dolu deyil?" (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq XIX əsrin ortasından indiyə qədər dünyanın hər tərəfində qızgın fosil araşdırmaları aparılmasına baxmayaraq, ara-keçid formalarına rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və tədqiqatlarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, tam və qüsursuz formada ortaya çıxdıklarını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Problemimiz budur: fosilləri hərtərəfli tədqiq etdikdə növlər və ya siniflər səviyyəsində belə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; mərhələli təkamüllə təkmilləşən deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qruplar görürük”. (Derek A. Ager, “The Nature of the Fossil Record”, *Proceedings of the British Geological Association*, c. 87, 1976, səh. 133)

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri aralarında heç bir keçid forması olmadan, tam formada ani sürətdə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin fikirlərinin tam əksidir. Habelə, bu, canlı növlərinin yaradıldığını göstərən çox güclü dəlildir. Çünki bir canlı növünün heç bir əcdadı olmadan, bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmasının tək açıqlaması var: o növ yaradılmışdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

“Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında iki yeganə açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və tam formada ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişiklik prosesi nəticəsində özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçirərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər tam və mükəmməl formada ortaya çıxıblarsa, onda sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmışlar”. (*Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197*)

Fosillər isə canlıların yer üzündə tam və mükəmməl formada ortaya çıxdıklarını göstərir. Yəni “növlərin mənşəyi” Darvinin hesab etdiyinə əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nağılı

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının ən çox gündəmə gətirdikləri məsələ insanın mənşəyidir. Bununla bağlı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər məxluqlardan törədiyini zənn edir. 4–5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu prosesdə müasir insan ilə əcdadları arasında bəzi ara–keçid formaların yaşadığı iddia edilir. Əslində, tamamilə fantastik olan bu ssenaridə dörd əsas kateqoriya var:

Australopithecus

Homo habilis

Homo erectus

Homo sapiens

Təkamülçülər insanların ilk “meymunabənzər əcdadları”na “cənub meymunu” mənasını verən “australopithecus” adını veriblər. Bu canlılar, əslində, nəslə kəsilməmiş meymun növüdür. Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnord kimi İngiltərə və ABŞ–dan iki məşhur anatomun *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı hərtərəfli araşdırmalar bu canlıların sadəcə nəslə kəsilməmiş meymun növünə aid olduqlarını və insanlarla heç bir bənzərlik təşkil etmədiklərini göstərmişdir. (*Charles E. Oxnard, “The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt”, Nature, c. 258, səh. 389*)

Təkamülçülər insanın təkamülünün sonrakı mərhələsini də “homo”, yəni insan kimi təsnif edirlər. İddiaya əsasən, homo sırasındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf ediblər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ardıcıl düzərək fantastik təkamül sxemi qururlar. Bu sxem xəyalidir, çünki bu fərqli siniflərin arasında təkamül xarakterli əlaqə olması əsla sübut edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin XX əsrdəki ən mühüm tərəfdarlarından biri olan Ernst Mayr: “*Homo sapiens*ə uzanan zəncir halqası, əslində, itib”, – deyərək bunu qəbul edir. (*J. Rennie, “Darwin’s Current Bulldog: Ernst Mayr”, Scientific American, Aralık 1992*)

Təkamülçülər “*ausrtalopithecus* > *homo habilis* > *homo erectus* > *homo sapiens*” ardıcılığını qurarkən bu növlərin hər birinin daha sonrakının əcdadı olmasını irəli sürürlər. Lakin paleoantropoloqların son kəşfləri *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*un dünyanın müxtəlif bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Anthropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272*)

Habelə, *homo erectus* sinfinə aid olan insanların bir qismi çox müasir dövrlərə qədər yaşayıblar, *homo sapiens neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (insan) ilə eyni mühitdə birlikdə mövcud olmuşlar. (*Time, noyabr 1996*)

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birilərinin əcdadı olduqları iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld, təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

“Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç müxtəlif hominid (insanabənzər) sxemi varsa, onda bizim soy ağacımıza nə oldu? Aydınır ki, bunların biri digərindən törəyə bilməz. Habelə, biri digəri ilə müqayisə edildikdə təkamül xarakterli inkişaf meyli göstərmirlər”. (*S. J. Gould, Natural History, c. 85, 1976, səh. 30*)

Qısaca desək, KİV-də və ya dərsliklərdə verilən bir cür fantastik yarı-meymun yarı-insan canlıların rəsmləri ilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə dirçəldilməyə çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsası olmayan nağıldan ibarətdir. Bu mövzunu uzun illər tədqiq edən, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il araşdırma aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli elm adamlarından biri olan Lord Solli Zukerman təkamülçü olmasına baxmayaraq, meymunabənzər canlılardan insana uzanan nəsil ağacı olmadığı nəticəsinə gəlmişdir.

Zukerman maraqlı elm şkalası da qurmuşdur. Elmi hesab etdiyi elm sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi elm sahələrinə qədər şaxəli cədvəl çəkmişdir. Zukermanın bu cədvəlində ən elmi, yəni konkret faktlara əsaslanan elm sahələri kimya və fizikadır. Cədvəldə bunlardan sonra bioloji elmlər, daha sonra sosial fənlər gəlir. Şaxələnmənin ən kənar ucunda, yəni elmdən kənar hesab edilən hissədə isə Zukermanın fikrincə telepatiya, altıncı hiss kimi hissənin fəvqündə olan qavrama anlayışları və bir də insanın “təkamülü” yerləşir! Zukerman şaxələnmənin bu ucunu belə açıqlayır:

“Obyektiv reallıq sahəsindən çıxıb bioloji elm fərz edilən bu sahələrə, yəni hissənin fəvqündə olan qavramaya və insanın fosil tarixinin şərh edilməsinə daxil olduqda, təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir şəxs üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti şəkildə inanan bu şəxslərin ziddiyyətli bəzi rəyləri eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”. (*Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19*)

İnsanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor-koranə inanan bir sıra insanların tapdıqları bəzi fosillər haqqında qabaqcadan rəy verərək şərh etmələrindən ibarətdir.

Darvin formulu!

İndiyə qədər təhlil etdiyimiz bütün dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə cəfəng inanca malik olduqlarına bir də uşaqların belə anlayacağı qədər açıq misalla baxaq.

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edir. Ona görə, bu iddiaya əsasən, cansız və şüursuz atomlar birləşərək əvvəlcə hüceyrəni əmələ gətirmiş və sonra eyni atomlar birləşərək digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək, canlıların əsasını təşkil edən karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri birləşdirdikdə bir yığın əmələ gəlir. Bu atom yığını hansı prosesdən keçirilsə də, bircə canlı belə əmələ gətirməz. İstəyirsinizsə, bununla bağlı bir təcrübə keçirək və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdikləri, amma ucadan söyləyə bilmədikləri iddianı onların adından “Darvin formulu” adı ilə nəzərdən keçirək:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük çənin içinə canlıların əsasını təşkil edən fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə mövcud olmayan, ancaq bu qarışıqın içində lazımlı bildikləri maddələri də bu çənlərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də zülal doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə temperatur və rütubət versinlər. Bunları istədikləri ən yaxşı texnoloji cihazlarla qarışdırsınlar. Çənlərin başında nəzarətçi kimi dünyanın qabaqcıl elm adamlarını qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsildən-nəslə ötürülərək növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il fasiləsiz çənlərin başında gözləsinlər. Bir canlının əmələ gəlməsi üçün hansı şərtlərin mövcud olmasını lazım bilirlərsə, hamısını tətbiq etsinlər. Ancaq nə etsələr də, o çənlərdən əsla bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülbülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, səhləb çiçəklərini, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmalari, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuz quşlarını, qırqovulları, rəngarəng kəpənəkləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini əmələ gətirə bilməzlər. Nəinki burada sadaladığımız bir neçə canlıyı, bunların bircə hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaca desək, **şüursuz atomlar birləşərək hüceyrəni əmələ gətirə bilməzlər.** Sonra yeni qərar verərək bir hüceyrəni iki yerə bölüb, sonra ardıcıl başqa qərarlar verib elektron mikroskopunu icad edən, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında tədqiq edən professorları əmələ gətirə bilməzlər. **Maddə ancaq Allah'ın üstün yaratması ilə həyat qazanır.** Bunun əksini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd cəfəngiyatdır. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az düşünmək yuxarıdakı misalda göstərildiyi kimi, bu həqiqəti üzə çıxarar.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyəən açıqlaya bilmədiyi digər məsələ isə göz və qulaqdakı üstün duyğu keyfiyyətidir.

Gözlə bağlı mövzuya keçməzdən əvvəl “Necə görürük?” sualına qısaca cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə tor qişaya tərsinə düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi adlanan kiçik nöqtəyə ötürülür. Bu elektrik siqnalları bir sıra ardıcıl proseslərdən sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi şərh edilir. Bu məlumatdan sonra düşünək: beyin işığa qapalıdır. Yəni beyinin içi qapqaranlıqdır, işıq beyinin yerləşdiyi yerə girə bilməz. Görmə mərkəzi adlanan yer qapqaranlıq, işığın düşmədiyi, bəlkə, heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, aydın dünyanı izləyirsiniz.

Üstəlik, bu, o qədər aydın və keyfiyyətli görüntüdür ki, XXI əsrin texnologiyası belə hər cür imkanı olmasına baxmayaraq, bu aydın görüntünü əldə edə bilmir. Məsələn, hal-hazırda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Hal-hazırda gördüyünüz aydın və keyfiyyətli görüntünü başqa bir yerdə görmüsünüzmü? Bu qədər aydın görüntünü sizə dünyanın qabaqcıl televizor şirkətlərinin istehsal etdiyi təkmilləşdirilmiş televizor ekranı belə verə bilməz. 100 ildən bəri minlərlə mühəndis bu aydın görüntünü əldə etmək üçün çalışır. Bunun üçün fabriklər, böyük müəssisələr qurulur, tədqiqatlar aparılır, planlar və dizaynlar edilir. Bir televizor ekranına baxın, bir də hal-hazırda əlinizdə tutduğunuz bu kitaba. Arada böyük aydınlıq və keyfiyyət fərqi olduğunu görəcəksiniz. Həm də televizorun ekranı sizə iki ölçülü görüntü göstərir, lakin siz üç ölçülü, dərin perspektivi olan görüntü izləyirsiniz.

Uzun illərdən bəri on minlərlə mühəndis üç ölçülü televizor icad etməyə, gözün görmə keyfiyyətini əldə etməyə çalışırlar. Bəli, üç ölçülü televizor kimi sistem istehsal edə bildilər, amma onu da eynəksiz üç ölçülü görmək mümkün deyil, həm də bu, süni üçölçülü görüntüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiya kimi görünür. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər aydın və keyfiyyətli görüntü əmələ gəlmir. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi olur.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və aydın görüntünü əmələ gətirən mexanizmin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edirlər. İndi birisi sizə otağınızda ki televizorun təsadüflər nəticəsində əmələ gəldiyini, atomların birləşib bu görüntünü əmələ gətirən aləti meydana gətirdiyini desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə insanın birlikdə edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha bəsit görüntünü əmələ gətirən alət təsadüfən əmələ gəlmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gəlməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulağa da aiddir. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq seyvanı vasitəsilə toplayıb daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri elektrik impulslarına çevirərək beyinə göndərir. Eynilə görmədə olduğu kimi, eşitmə prosesi də beyindəki eşitmə mərkəzində həyata keçir.

Göz üçün dediklərimiz qulağa da aiddir, yəni beyin işıq kimi səsə də qapalıdır, səs keçirmir. Ona görə, xarici aləm nə qədər səs-küylü olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən aydın səslər beyində eşidilir. Səs keçirməyən beyninizdə orkestr simfoniyaları dinləyir, ətraf mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Ancaq həmin anda həssas bir cihazla beyninizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada səssizliyin hakim olduğu məlum olacaqdır. Aydın görüntü əldə etmək ümidi ilə texnologiyadan necə istifadə edilirsə, səs üçün də eyni səylər on illərdən bəri davam etdirilir. Səsyazma cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektron alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu fəaliyyətlərin nəticələrindən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya və bu sahədə minlərlə mühəndis və mütəxəssis işləməsinə baxmayaraq, qulağın əmələ gətirdiyi qədər aydın və keyfiyyətli səs əldə edilməmişdir. Ən böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi qeyd etdikdə mütləq səsin bir hissəsi itir, az da olsa təhrif olur və ya musiqi mərkəzini işə saldıqda hələ musiqi çalmazdan əvvəl mütləq bir cızıltı eşidirsiniz. Ancaq insan orqanizmindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər olduqca aydın və qüsursuzdur. İnsan qulağı heç vaxt musiqi mərkəzində olduğu kimi cızıltılı və ya təhrif olunmuş şəkildə səs eşitmir; səs necədirsə, tam və aydın şəkildə onu eşidir. Bu, insan yaradıldığı gündən bəri belədir. İndiyə qədər insanın istehsal etdiyi heç bir görüntü və səs cihazı göz və qulaq qədər həssas və keyfiyyətli qəbuledici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunların fəvqündə duran çox böyük həqiqət də var.

Beynin içində görünən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beynin içində parlaq, rəngli dünyanı izləyən, simfoniyaları, quşların civiltilərini dinləyən, gülü qoxulayan kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn siqnallar elektrik impulsu kimi beyinə ötürülür. Biologiya, fiziologiya və ya biokimya kitablarında bu görüntünün beyində necə əmələ gəlməsinə dair bir çox şey oxuyursunuz. Ancaq bu mövzu haqqında ən mühüm həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiniz: beyində bu elektrik impulslarını görüntü, səs, qoxu və hiss kimi qavrayan kimdir? Beynin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac hiss etmədən bütün bunları qavrayan bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini təşkil edən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Elə buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara heç cür cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allah'ın yaratdığı ruhdur. Ruhun görüntünü izləmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyacı yoxdur. Eyni zamanda, düşünmək üçün beyinə də ehtiyacı yoxdur.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insan beyinin içindəki bir neçə sm³-lik, qapqaranlıq yerə bütün kainatı üçölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı şəkildə sığışdıran uca Allah'ı düşünüb, Ondən qorxub Ona sığınmalıdır.

Materialist inanc

Bura qədər təhlil etdiklərimiz təkamül nəzəriyyəsinin elmi kəşflərə zidd iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin heç bir təkamül gücü yoxdur və fosillər nəzəriyyənin iddia etdiyi ara keçid formalarının yaşamadığını göstərir. Bu təqdirdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsi elmə zidd fərziyyə kimi bir kənara qoyulmalıdır. Belə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat modeli kimi bir çox düşüncə tərzilə elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Ancaq təkamül nəzəriyyəsi təkidlə elmin gündəliyində saxlanılır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid edilməsini elmə təcavüz kimi göstərməyə çalışırlar. Axı niyə? Bunun səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi kütlələr üçün əl çəkilməz doqmatik inanc olmasıdır. Bu kütlələr materialist fəlsəfəyə kor–koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiət haqqında yeganə materialist açıqlama olduğu üçün mənimsəyiblər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur genetik və eyni zamanda, qabaqcıl təkamülçülərdən olan Riçard Levontin əvvəlcə materialist, sonra elm adamı olduğunu belə etiraf edir:

“Bizim materializmə bir inancımız var, bu “a priori” (əvvəlcədən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) inancdır. Bizi dünya haqqında materialist açıqlama verməyə məcbur edən şey elmi metodlar və qanunlar deyil. Əksinə, materializmə olan “a priori” bağlılığımız səbəbi ilə dünya haqqında materialist açıqlama verən tədqiqat metodları və anlayışlarını uydururuq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də İlahi açıqlamanın səhnəyə çıxmasına icazə verə bilmərik”. (*Richard Lewontin, “The Demon–Haunted World”, The New York Review of Books, 9 Ocak, 1997, səh. 28*)

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğrunda davam etdirilən bir doqma olduğunun açıq ifadəsidir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlıq olmadığını qəbul edir. Bu səbəbdən də cansız, şüursuz maddənin həyatı əmələ gətirdiyinə inanır. Milyonlarla müxtəlif canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, pələnglərin, həşəratların, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz daxilindəki reaksiyalarla, yəni yağan yağışla, çaxan şimşəklə, cansız maddədən əmələ gəldiyini qəbul edir. Əslində isə bu, həm ağıla, həm də elmə ziddir. Amma darvinistlər Allah'ın açıq–aşkar varlığını qəbul etməmək üçün bu ağıldan və elmdən kənar fikri cahilliklə müdafiə etməkdə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist düşüncə ilə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün güc, bilik və ağıla malik olan Yaradanın əsəridir. Yaradan bütün kainatı yoxdan var edən, ən qüsursuz şəkildə nizama salan və bütün canlıları yaradan Allah'dır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli sehridir

Burada bunu da bildirmək lazımdır ki, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, sadəcə aqlını və məntiqini işlədən hər insan elm və mədəniyyətdən uzaq xalqların xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinə inanmağın qeyri-mümkün olduğunu asanlıqla anlayacaqdır.

Yuxarıda da bildirildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir çənin içində bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman ərzində düşünən, dərk edən, kəşflər edən professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi elm adamlarının, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi aktyorların, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Həm də bu cəfəng iddiaya inananlar elm adamları, professorlar, mədəniyyətli, təhsilli insanlardır. Bu səbəbdən, təkamül nəzəriyyəsi haqqında dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli sehiri ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcədə aqlını başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin qarşısına sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə tapınmasından, hz. İbrahimin qövmünün düzəltmələri bütələrə, hz. Musanın qövmünün qızıldan düzəltmələri buzova tapınmalarından daha qorxulu və ağılasığmaz korluqdur. Əslində, bu vəziyyət Allah'ın Quranda işarə etdiyi ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlı olacağını və həqiqətləri görməkdən məhrum olacağını bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6–7)

... Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah "Hicr" surəsində də bu insanların möcüzələr görsələr də, inanmayacaq qədər sehləndiklərini belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və oradan durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: “Gözümüz bağlanmış, biz sehrlənmişik”, – deyərlər. (Hicr surəsi, 14–15)

Bu qədər geniş kütləyə bu sehrin təsir etməsi, insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq saxlanması və 150 ildən bəri bu sehrin pozulmaması isə sözlə ifadə edilməyəcək qədər heyvətli vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, cəfəng və məntiqsiz iddialara inanmalarını anlamaq olar. Ancaq dünyanın hər tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani qərarla birləşib qeyri-adi mütəşəkkillik, nizam, ağıl və şüur nümayiş etdirərək qüsursuz sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun hər cür xüsusiyyətə malik olan Yer planetini və saysız-hesabsız kompleks sistemdən ibarət canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının sehdən başqa heç bir açıqlaması yoxdur.

Allah Quranda inkarçı fəlsəfənin tərəfdarı olan bəzi şəxslərin etdikləri sehrlərlə insanlara təsir etdiklərini Hz. Musa ilə firon arasında baş verən bir hadisə ilə bizə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini təbliğ etdikdə firon Hz. Musaya öz bilici sehrkarları ilə insanların topladığı bir yerdə qarşılaşmasını söyləyir. Hz. Musa sehrkarlarla qarşılaşdıqda əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməsini əmr edir. Bu hadisənin danışıldığı ayə belədir:

(Musa:) “Siz atın”, – dedi. Onlar (əsalarını yerə) atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehrləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrkarları Hz. Musa və ona inananlardan başqa insanların hamısını sehrləyə bilmişdilər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı Hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: “Əsanı tulla!” – deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki,) əsa onların uydurub düzəlttikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, onların uydurub düzəlttikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117–119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, əvvəllər insanlara sehrləyərək təsir göstərən bu şəxslərin etdiklərinin saxtakarlıq olmasının başa düşülməsi ilə sözügedən şəxslər alçalmışlar. Dövrümüzdə də bir sehrin təsiri ilə elmilik adı altında olduqca cəfəng iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatlarını qurban verənlər əgər bu iddialardan əl çəkməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə üzə çıxdıqda və sehr pozulduqda alçalacaqlar. Belə ki, təqribən 60 yaşına qədər təkamülü müdafiə edən və ateist filosof olan, ancaq sonradan həqiqətləri görən Malkolm Maqeric təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə düşəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

“Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq edildiyi sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük yumor hədəflərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsillər bu qədər çürük və qeyri-müəyyən hipotezin inanılmaz saflıqla qəbul edilməsini

heyətlə qarşılayacaqlar". (*Malcolm Muggeridge, The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh. 43*)

Bu gələcək uzaq deyil, əksinə, çox yaxın gələcəkdə insanlar "təsadüf"lərin ilah olmasının mümkünsüzlüyünü anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən güclü sehri kimi tərif ediləcəkdir. Bu güclü sehr böyük sürətlə dünyanın hər tərəfində insanlar üzərində təsirini itirməyə başlamışdır. Təkamül yalanının sirrinin öyrənən bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrət və təəccüblə qarşılayır.

...Sənin bizə öyrətdiklərimdən başqa bizdə heç bir bilik yoxdur!

Həqiqətən, Sən bilənsən, müdriksən!

(Bəqərə surəsi, 32)

Bir çox insan üçün, eşitdiyi mahnıları və ya səsləri orijinalının eynisi olacaq şəkildə təqlid etmək, olduqca çətin hətta bəzən qeyri–mümkündür. Halbuki, böyük ölçüdə zəka tələb edən bu qabiliyyəti çox müvəffəqiyyətli bir şəkildə yerinə yetirən bəzi quş növləri vardır. Məsələn, tutuquşular bir çox insanın çətinlik çəkəcəyi səsləri dərhal təqlid edə bilirlər. Qapı cırıltısı, açılan şüşə qapağı, telefon və ya melodiya fitlər kimi bir çox səslə birlikdə intonasiyası, vurğusu, ifadə şəkli ilə orijinalının çox bənzəri olaraq insan danışığını da təqlid edə bilirlər.

Bir quşun eşitdiyi bir sözü söyləyə bilməsi ya da bir melodiyanı səsləndirə bilməsi üçün əvvəlcə bədən quruluşunun buna uyğun olması lazımdır. Eşitmə–görmə duyğuları qüsursuzca işləməli, bu duyğuları ilə əldə etdiyi məlumatları yaddaşına yazma bilməli və özünə görə bir anlama–qavrayış qabiliyyətinə sahib olmalıdır. Səs təqlidi edən quşların sahib olduqları xüsusiyyətlər və diqqət çəkici qabiliyyətlər, üstün güc sahibi olan Allahın, yaratdığındakı ehtişama şahid olmağımız üçün biz insanlara göstərdiyi dəlillərdəndir. Bu kitabda,

tutuquşu və dalğalı tutuquşuların anatomiyaları çox fərqli olduğu halda –məsələn, dişləri və dodaqları olmamasına baxmayaraq– insanların "m", "b" kimi dodaqların köməyi ilə söylədikləri səsləri belə təqlid edə bildiklərini;

Dalğalı tutuquşuların, AM radiolarının iş prinsipi olan tezlik modulyasiyası (FM) sistemindən istifadə etdiklərini;

Quşların səsi çıxarma qabiliyyətlərinin insanlardan təxminən 10 qat daha yaxşı olduğunu;

İnsanlar bir not eşidərkən quşların on fərqli səs eşidə bildiyini;

Dalğalı tutuquşunun eyni anda iki fərqli notu səsləndirə bildiyini; hətta özü ilə duet oxuya bildiyini və daha bir çox heyrətləndirici xüsusiyyəti tapacaqsınız.

Beləcə, bəhs edilən canlıların danışmaq və səs təqlidi qabiliyyəti ilə təchiz edilməsinin yaradılışın saysız möcüzələrindən biri olduğunu görəcəkdir, eyni zamanda bu qabiliyyətin təkamül nəzəriyyəsinin iddialarını necə etibarsız etdiyinə şahid olacaqsınız.